

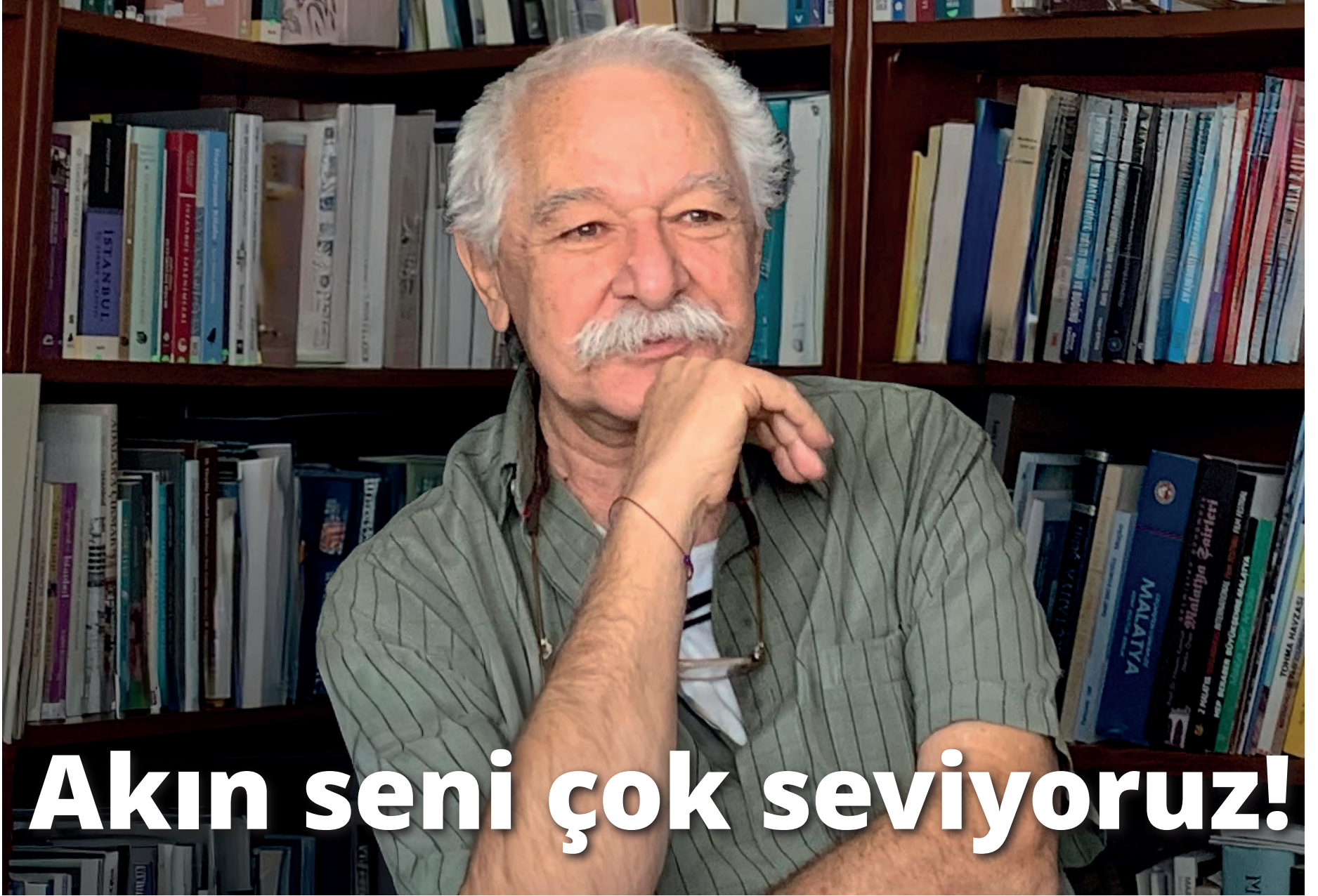
SOLFASOL

ANKARA'NIN GAYRİRESMİ GAZETESİ

Aylık Gazete | 100 TL | Aralık 2025 Sayı 123 | www.solfasol.tv

Biz şimdi alçak sesle konuşuyoruz ya
Sessizce birleşip sessizce ayrılıyorz ya
Anamız çay demliyor ya güzel günlere
Sevgilimize çiçekler koyuyor ya bardağa
Sabahları işimize gidiyoruz ya sessiz sedasız
Bu, böyle gidecek demek değil bu işler
Biz şimdi yanyana geliyor ve çoğalıyoruz
Ama bir ağızdan tutturduğumuz gün hürlüğün havasını
İşte o gün sizi tanrılar bile kurtaramaz.

Cemal Süreya

Akın seni çok seviyoruz!

Baba 12 Eylül
döneminde
GÜVEN PARK'a
OTOPARK mı
yapmak
istediler?

Tam tersi, kent
merkezlerine yapılan
otoparkların merkeze
OTO TALEBİNİ arttıracak
vurgulandı.

ZEKİCE!

Evet yavrum ama
Ankaralıları izin
vermedi.

Tüm bu hareketin başında
Ankara'yı seven bir şehirci
vardı. AKIN ATAÜZ!

Gövenpark'ta toplantılar
yapıldı, sergiler açıldı.
Hem ağaçların kevilmesi,
hem de ŞEHİRCİLİK
İLKELEİ açısından
yanlışlar anlatıldı.

Hayatı
boğunca
Şehirciliğin
Entelektüel
yanını
vurguladı!

Beniçank

Akın Atauz Özel Sayısı

AKIN'IN ARDINDAN

Arif Şentek

Bu yılın başında Akın'la, yitirdiğimiz dostların ardından yazdıklarımızı konuşmuştuk. Ben "postmortem" demiştim, Türkçesini pek bulamamıştık. Akın daha duygusal adlandırmış, "eleji" veya batıda yaygın deyimiyle "obituary" demişti bu yazı türüne. Yakın tarihlerde aramızdan ayrılan sevgili Aydan Bulca Erim ve ODTÜ Mimarlık'tan sıra arkadaşımız Ahmet Turan Altiner hakkında yazdıklarını göndermişti bana. İletisine "Artık sıklaşmaya başladı bu tür yazıları yazma gereği" diye de not düşmüştü. Haklıydı.

Akın'ın, Aydan Hoca için yazdıklarını Mimarlar Odasının bu yıl yayınladığı kitapta bulacaksınız. O yazı ve Ahmet Turan için yazdıkları 1960'larda ODTÜ'de yaşadıklarımızı çok iyi yansıtıyor. Marx'ın dediği gibi: "De te fabula narratur / Anlatılan senin hikayendir" tanımına çok uygun Akın'ın iki yazısı da.

Akın'ı ilk tanımam, okulda faili meçhul bir seri eylem dolayısıyla oldu diyebilirim. Hocalardan Dünder Elbruz'un "renkli" bir kişiliği vardı, ama onun hakkındaki değerlendirmelerimiz hep kuşkulu ve tepkiliydi. Tepkimizi hurda demirden yaptığı heykellere çaput bağlayarak gösteriyorduk örneğin. İçimizden birileri de o heykelleri gece götürüp kanalizasyon çukuruna atıyordu. Pek açığa çıkmadı ama, olsa olsa bunu Akın yapmıştır diye bilinir. Bir kampus efsanesidir diyebilirsiniz.

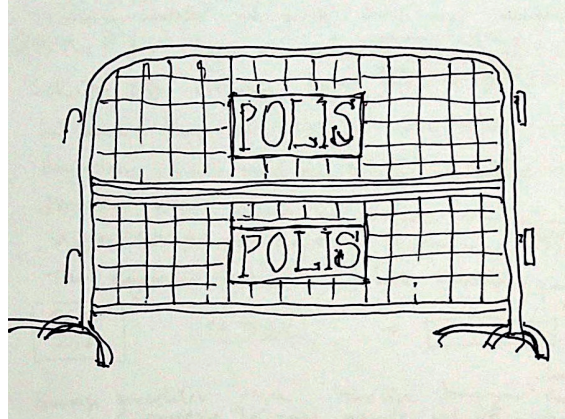
1966 yılı olmalı. TİP'in Kocatepe'deki genel merkezini faşistlerin basacağı haberi gelmişti. Kalabalıkça bir grup arkadaş, ilk otobüsle kente indik ve bina çevresinde gerekli önlemleri aldık. Başımızda Akın'ın olduğunu hatırlıyorum. O gün bir olay çıkmamıştı, ama her zaman öyle olmuyordu elbette. Çatışmalı durumlarda polisin ilk götürdüğü, yakışıklı görünüşü, özellikle gür bıyıklarıyla dikkati çeken Akın oluyordu.

60 sonrasının görece özgür ortamında sosyalizmle tanışıyorduk. Deneyimimiz, birikimimiz yok denecek kadar azdı ama ertesi sabah devrim olacak kadar tez canlıydık. İnanmıştık. Akın'ın, Budapeşte garında valizini çaldırması geliyor aklıma. Sosyalist ülke yurttaşları elbette güvenilir insanlardı, çalma çırpma bilmezlerdi. Böyle düşünürdük. Akın da Budapeşte garında valizini emanet ettiği delikanlı için farklı düşünmüyordu. Ama delikanlı valizle birlikte anında toz olmuştu. Aramızda en erken evlenenlerdendir.

Onca iş arasında tiyatroculuk da yapmıştır, ODTÜ'deki öğrencilik yıllarında. Hikâye-i Cengi Truva'da Hektor'u oynamıştır. Rol gereği sunturlu bir küfretmesi gerekir. Alışkın değildir öyle lâflara, kaba konuşmaya, kızarır, bozarır sahnede küfrederken. Sanırım Sevil Hoca'yla tanışması da bu tiyatro oyunu dolayısıyla olmuştur.

Bir akşam vakti onu, elinde eve götürmek üzere aldığı büyükçe bir yumurta kolisiyle Konur Sokakta gördüğümde yadırgamıştım, ama hoşuma da gitmişti. Ayşe'nin yeni doğduğu günler olmalı... Babalık da yakışmıştı Akın'a.

Mücadelenin yoğunluğu giderek artıyordu. Başlangıçta, 1960'ın ortalarında çoğumuz TİP üyesiydik. 65 sonrası süreçte yasal olanakların elverdiği bir sol muhalefetin sınırlarını zorlamaya başlamıştık. Hızlı bir süreç yaşanıyordu. Farklı yönlere savrulmalar başladı 70'e doğru... Devrimci eylemler "şiddet"lendi... Arkadaşlarımız "gerçekçi ol imkânsız iste" sözünü farklı yorumladılar. Sol duyusuna en güvendiğimiz Sinan, bir grup arkadaşla birlikte dağa çıktı, Nurhak'ta vuruldu...

"Akın'ı ilk tanımam, okulda faili meçhul bir seri eylem dolayısıyla oldu diyebilirim."

Sinan'ın Ankara'daki son günlerinde en son görüştüklerinden biridir Akın. Bir anlamda veda ziyaretine gelmiştir Sinan. Kesin kararını vermiş olan Sinan'ı yolundan çevirmeye Akın'ın da gücü yetmemiştir. Sinan son kez Ayşe'yi bir göreyim der, uyumakta olan Ayşe'nin odasına uğrar ve evden ayrılır. Akın'ın Mimarlar Odasına da emeği geçmiştir. Ankara Şube Sekreterliği, Yayın Komitesi Sekreterliği yapmıştır. Farklı yıllarda görev yaptık, birlikte çalışma olanağı pek olmadı. 1990'da yeniden Ankara'ya dönmüş, Oda Genel Sekreterlik görevini üstlenmiştim. Merkez kadrosunu güçlendirmeye çalışıyorduk. Akın'a birlikte çalışmayı önerdim. Görüştük, Oda'ya

yaklaşımlarımız farklıydı. Bir kamu kuruluşu olarak Oda'nın işlevi, yasal yükümlülükleri Akın'a çekici gelmiyordu. "Ne yapmalı" diye konuştuğumuzda, o yıllarda benim "uçar / kaçır" diye nitelendirdiğim etkinliklere, örneğin gençlerle birlikte düzenlenebilecek sokak etkinliklerine öncelik veriyordu. Birlikte çalışamayacağımızı söyledi, ayrıldık. Ama onunla her zaman dost kaldık. Özellikle son yıllarda uzaktan da olsa daha sık görüşüyorduk.

1969 yılında Mimarlar Odasının düzenlediği ve ODTÜ Mimarlık'tan, derslere üç gün ara vererek izlediğimiz Mimarlar Semineri'ni, 40 yıl sonra bir sözlü tarih çalışmasında yeniden tartışmıştık. Bu çalışmaya önemli katkıları oldu Akın'ın. 2011'de yaptığımız o çalışmada Akın'la birlikte kimler vardı hatırlamaya çalışıyorum: Güven Birkan, Cevat Geray, Ünal Nalbantoğlu, Kubilay Önal, Yavuz Önen, Haluk Pamir, Önder Şenyapılı, İlhan Tekeli, Sezgin Tüzün... Akın, özellikle 69 Seminerindeki konuşmacılardan Mübeccel Kıray ve Şerif Mardin arasındaki görüş farklılığını çok iyi irdelemişti.

Son konuşmalarımızdan birinde demokratik olanakları sonuna kadar zorlamalıydık diyordu. Örgüt olmadan bir yerlere varılamayacağını görmüştü. Bu düşünceyle olmalı Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi'nin kuruluşunda görev almıştı. Ama özgür düşünen, eleştiren, tartışan insanlar için bizdeki parti disiplini, örgüt kültürü pek uygun bir ortam değil anlaşılan. Akın'ın particiliği kısa sürdü sanırım. Sonrasında yeni iletişim olanaklarını da kullanarak üretmeye, tartışmaya, öğrenmeye, öğrendiklerini bize aktarmaya devam etti.

İngiliz mimarlarının yayın organı RIBA Journal dergisinin 1970'lerde editörlüğünü yapan Malcom MacEven, "The Greening of a Red" adlı kitabında kendi yaşam öyküsünü anlatmış. Komünist Partisi üyeliğinden, Daily Worker gazetesi dış haberler editörlüğüne, RIBAJ dergisine ve sonunda çevreciliğe uzanan bir yaşam öyküsü. Kitabı okurken bizim yaşadıklarımızla paralellikler kurdum, ama daha çok Akın geldi hep aklıma. Bunu Akın'la da paylaşmıştım.

Akın üretkendi, son günlerine kadar düşünmeyi, tartışmayı, yazmayı, ürettiklerini paylaşmayı sürdürdü. Ardında geniş bir birikim bıraktı. Solfasol'de yayınlanan yazıları, konuşmaları, Yeşil Gazete'de ve diğer ortamlarda yazdıkları, çeşitli etkinliklerde yaptığı konuşmalar, biriktirdiği yayınlar, belgeler, başlattığı kişisel web sitesi ciddi bir arşiv oluşturabilecek zenginliktedir.

Bize düşen görev; bu zenginliği korumak, geliştirmek, özellikle genç kuşakların yararlanmasına sunmak, onun anısını yaşatmak.

Akın Atauz Özel Sayısı

Bir Gazeteden Fazlası Solfasol ve Akın Atauz

Elif Gamze Bozo

Bazı gazeteler vardır; manşetleriyle değil, omuzunuza koyduğu yüklerle tanınır. Solfasol benim için tam olarak buydu. Bir iş değil, bir mesai değil; bir hayat parçası.

Solfasol'e ilk girdiğim günü hatırlıyorum. Pandemi zamanlarımızdı. Israrla dertlerimizi anlatabileceğimiz, gazeteciliğin mütevazılığıyla, dayanışmanın kalabalığıyla iç içe geçtiği, seslerin birbirine karıştığı o tanıdık telaş... Ama en çok da şu duyguyu: "Burada sözüm yarım kalmayacak." Bir engelli kadın olarak, çoğu mekânda daha kapıdan girerken eksik sayıldım. Solfasol'de ise ilk kez "önce sözün gelsin" dendi bana. Bu, insanın hayatında çok nadir yaşadığı bir eşikti.

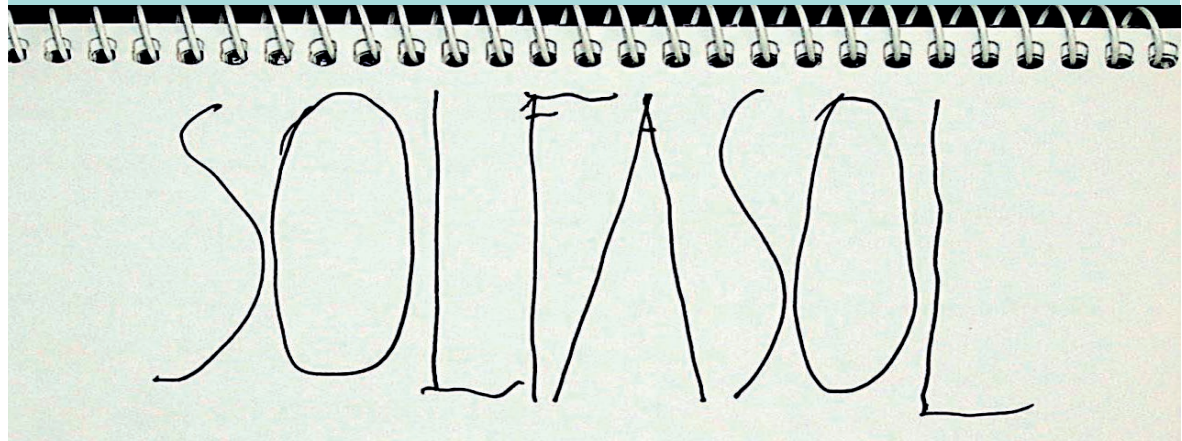
Solfasol'de çalışmak; sadece haber yazmak, yayın yapmak değildi. Kenti okumayı, sokağı dinlemeyi, suskunlukların altındaki gerçeği ayıklamayı öğrenmekti. Bazen bir mahalle kahvesinde, bazen bir kadın dayanışma toplantısında, bazen de bir eylemin en arkasında... Gazetecilik orada masa başında değil, hayatın tam ortasında yapılırdı.

Ben Solfasol'de, habere mesafe koymamayı öğrendim. "Tarafsızlık" adı altında vicdanı askıya alan bir gazetecilik anlayışımız yoktu. Bizim tarafımız belliydi: ezilenlerden, yok sayılanlardan, sesi bastırılanlardan yanaydık. Bu yüzden her metin biraz yaraydı, biraz umut.

Bu duruşun mimarlarından biri, artık aramızda olmayan Sevgili büyüğümüz Gazete Solfasol 'ün kurucularından Akın Atauz'du. Akın, Solfasol için sadece bir öncü, yazar değildi; bir hafıza, bir vicdan, bir sabır öğretmeni. Yazıları acele etmezdi. Düşünürdü, tartardı, beklerdi öğretirdi. Kentle kurduğu ilişki sakın ama derindi. Her cümlesi "yüksek sesle bağırmadan da itiraz edilebilir"i hatırlatırdı bize. Onun metinlerinde öfke değil; bilgelik vardı. Bugün Solfasol'de hâlâ hissedilen o etik pusulanın yönünü, büyük ölçüde Akın belirledi. Onu kaybettiğimizde sadece bir yazarı değil; bu kentin vicdanlı tanıklarından birini yitirdik.

Engelli haklarını yazarken yalnız değildim. İlk kez bir editör, "Bunu daha yumuşatalım" demedi. İlk kez bir metin, "fazla sert" diye törpülenmedi. Çünkü Solfasol, sertliği gerçeğin kendisinde arardı;

" Akın, Solfasol için sadece bir öncü, yazar değildi; bir hafıza, bir vicdan, bir sabır öğretmeni. Bugün Solfasol'de hâlâ hissedilen o etik pusulanın yönünü, büyük ölçüde Akın belirledi. Onu kaybettiğimizde sadece bir yazarı değil; bu kentin vicdanlı tanıklarından birini yitirdik. "

kelimelerde değil. Ve ben orada, engelliliği bir "insan hikâyesi"ne indirgemeden, politik bir mesele olarak yazabildim.

Bu cesaretin, bu ısrarın bir diğer adı da Ceren İskit'ti. Ceren, sahada olmayı seçenlerdendi. Sokakta, eylemde, adliyede, deprem bölgesinde, karanlıkta kalan hikâyelerin peşindeydi. Haberi sadece yazmaz, yaşardı. Gençti ama aceleci değildi; cesurdu ama hoyrat değildi. Onun gazeteciliğinde samimiyet vardı. Ceren'i kaybetmek, Solfasol için sadece bir muhabiri değil; geleceğe dair büyük bir umudu da yitirmekti. Bugün hâlâ pek çok haberin satır aralarında onun emeği, izi, adımları var.

Ama Solfasol sadece yazıdan ibaret değildi. Bir okuldu. Bir dayanışma alanıydı. Bazen de nefes aldığımız tek yerdi.

Paranın hiç yetmediği, zamanın hep dar olduğu ama umudun ısrarla ayakta tutulduğu yıllardı o yıllar. Bir haber için günlerce sokak sokak gezdiğimiz, bazen yayımlanıp yayımlanmayacağını bile bilmeden yazdığımız metinler... Kimse "bu kaç tık alır" diye sormazdı. "Bu kimin hayatına dokunur?" diye sorardık.

Ben Solfasol'de şunu öğrendim: Gazetecilik, iktidarın mikrofonu olmak değil; halkın kulak kesildiği yer olmaktır. Bir engelli kadın olarak orada var olmak elbette kolay değildi. Erişimsizlik sadece sokakta değil, haber merkezlerinde de karşımıza çıkıyordu. Ama Solfasol,

kusursuz olduğu için değil; dönüşmeye açık olduğu için kıymetliydi. Konuşabildiğimiz, itiraz edebildiğimiz, birlikte çözüm arayabildiğimiz bir yerdi. Bu ülkede nadir bulunan bir şeydir bu.

Yıllar sonra geriye dönüp baktığımda, Solfasol bana yalnızca gazetecilik pratiği kazandırmadı; bir duruş kazandırdı. Hangi kelimenin yaraladığını, hangisinin iyileştirdiğini... Kimin adına konuşmamam gerektiğini, kiminle yan yana durmam gerektiğini... Ve en önemlisi, kendi sesime güvenmeyi.

Bugün başka mecralarda yazarken, başka masalarda otururken; o yılların izini hâlâ taşıyorum. Bir cümleyi kurarken, içimden hâlâ şu soru geçiyor: "Bu Solfasol'e yakışır mıydı?" Çünkü Solfasol, bir ölçüydü. Etik bir pusulaydı.

Solfasol'de çalıştığım yıllar bana şunu öğretti: Gazetecilik bazen bir haberle değil, bir bakışla yapılır. Ve o bakış, insanın ömrü boyunca değişmez.

Bu yazı Akın Atauz'a, Ceren İskit'e ve Solfasol'de emeği geçen herkese bir selam, bir teşekkür, bir söz belki. Çünkü bazı yerlerden insan ayrılmaz; onları içine alır ve yoluna öyle devam eder. Solfasol de benim içimde kaldı. Yazdığım her satırda, sorduğum her soruda, itiraz ettiğim her haksızlıkta.

Bir gazetenin insanın hayatına bu kadar değmesi nadirdir. Solfasol, bana değdi. Ve izi hâlâ duruyor.

Akın Atauz Özel Sayısı

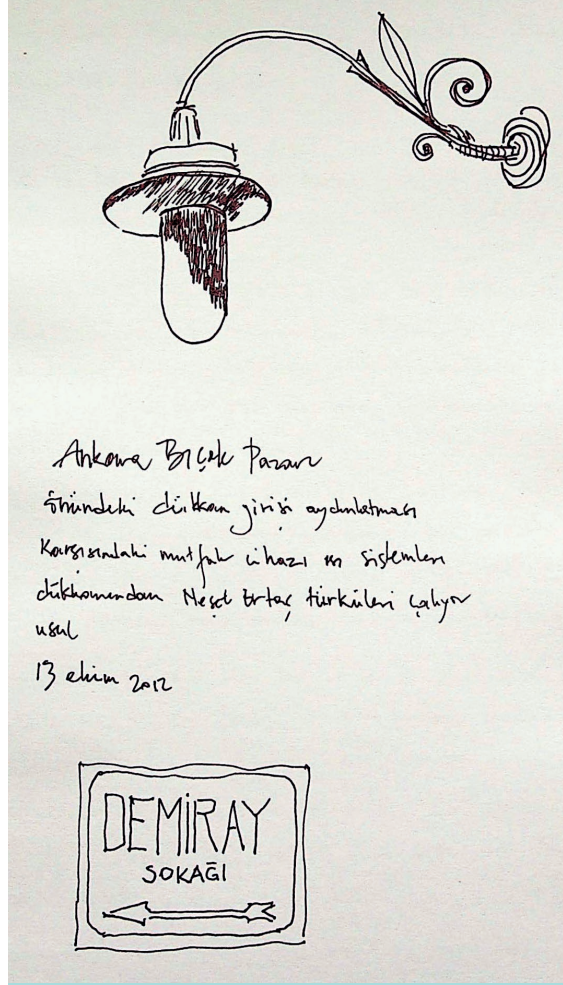
Benim Arkadaşım Ankara'nın Arkadaşı Akın

Hanife Aliefendioğlu

Seni geçen yüzyılın sonlarında tanıdım. Seni, bir hayat okulu olan ofisimizi, ortak arkadaşlarımızı, çalışma disiplini, verimliliğini (bir mektupta belirttiğin gibi 3 sayfa yazman gereken yerde 18 sayfa yazdığını), proje güncesi tutmanı, artık bir web sitesinde olan gezi defterlerini ve notlarını sevgi ve özlemle anıyorum. O ofiste yeni çıkan kitaplar ve dergiler hakkında konuşmalar, izlediğimiz filmler hakkında izlenimlerimiz, özel günlerde türküler, performanslar, yepyeni sözcükler, sözcük oyunları, otoriteyle kavga hep yolumu aydınlattı. Şimdi burdan baktığımda hem hayatta kalma, hem entelektüel birikim hem akademide olmak için çok şey öğrenmiş olduğumu anlıyorum. "Önce kendini suçlama" deyişlerin, "sinek tutsan CV'ne ekle" önerin...

Uzakta iken Ankara'yı hep özledim. Sayende son birkaç yıldır Ankara'nın kız kardeşim olduğunu düşünmeye başladım. Bunda senin payın çok. İşte geri geldim, ya sen neredesin? Ankara'nın tarihini, kentsel kültürünü, sonsuz bir bilgelikle, billur sözcükleriyle anlatırdın. Bir yaz Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin bahçesinde senden Galatları dinlemiş ve eski Ankara turu yapmıştık.

Korona günlerinde şöyle yazmışım sana: "Doktoramı bitirip işe başladığımda bana yazdığın mesajı yıllarca sık sık okudum. Ankara kitabı yazma fikrini yürekten destekliyorum. Yapılacak işler listesi çıkar. Listeyi bana da gönder

"Sayende son birkaç yıldır Ankara'nın kız kardeşim olduğunu düşünmeye başladım."

ve ben de yamak olarak bu işlerden bir ikisini üstleneyim. Bir kent kitabı yazmadan evine çekilme." Sözüm söz! Hep sevgiyle güzel arkadaşım.

Bora Tubay, Akın Atauz, Erhan Akça

Akın Abi

Bora Tubay

Bilginin mütevazılığı, mücadelenin zerafeti vardı onda, bir de üstüne insanı kendine çeken çok güzel bir samimiyeti.

Elimizde bir dosya, içinde yazdığımız yazılar, fikirler... Ankara ve kentle ilgili bir şeyler yapalım diye dolanırken 1990 ların başında yolumuz kesişti ilk olarak Akın abiyle.

O zamana kadar sadece ismini duyduğumuz bu güzel insanla ilgili, "gidin Akın Atauz diye bir üyemiz var onu bulun ve konuşun" dediler. Gittik, bulduk, odasına daldık oturduk ve anlatmaya başladık.

Sakin ve sabırla uzunca bir süre dinledi bizi, sonra kibarca dedi ki, "çocuklar siz ne anlatıyorsunuz? Konuların o kadar içindesiniz ki herkesin bu konuya sizin kadar hakim olduğunu mu düşünüyorsunuz?"

Akın abiden hatırladığım ilk cümle, ilk eleştiri, konulara bakış şekli ile ilgili ilk ders buydu.

Bizim için cumhuriyet dönemi kültür mirası, eski ve yeni Ankara'nın sınır hattının gerginliğini içinde barındıran bir bölgede bulunan ve yıkılmaya çalışılan Maltepe Hava Gazı Fabrikası idi konu. Çalışmanın adı 'Tanık', belgeselin adı 'Son Ocak' oldu....

Biz yirmili yaşlardaydık o ellilerine doğru geliyordu. Biz ona abi dedik ama o bize hep arkadaş oldu.

30 yılı aşkın bir süre... Son karşılaşmamız yine aynı konu ile olacakmış meğer, tanışmamıza vesile olan konu ile ilgili davet etmişler üniversiteden sunum yapması için. Siz de gelin dedi, gelin neyin mücadelesini verdiğinizi anlatın. Şimdi biz onunla tanıştığımız yaşlara geldik, sunum yaptıklarımız ise bizim o zamanki yaşlarımızdaydı.

Beraber gittik, iyi ki gitmişiz. Akın abi ile beraberliğimizin başladığı konu ile bitti hikayemiz.

"Biz ona abi dedik ama o bize hep arkadaş oldu."

Akın Atauz Özel Sayısı

Ölüm ve Yaşamın Yakınlığı

Zişan Kürüm

Bir anıdan ziyade bir anı ile yola çıkan bir deneme olacak bu. Akın ile izlediğimiz filmler, diziler üzerine sıklıkla konuşurken beraber izleyelim dediğimiz bir film Close/Yakın (2022). Bir yaz sıcağında evin serinliğinde Onur, Akın ve ben doldurduk şarap kadehlerimizi, aldık küçük atıştırmalıklarımızı. Keyifli bir gündü...

Yaşadığımız güzel zamanlar ve yaşamadıklarımıza ithafen...

Yazı yüksek oranda spoiler içereceği için hazırlığınızı ona göre yapın.

Belçikalı yönetmen Lukas Dhont, 12-13 yaşlarında iki oğlan çocuğunun, Remi (Gustav de Waele) ve Leo'nun (Eden Dambrine) arkadaşlığı üzerine erkeklik ve yas kavramlarını ince ince örerek bir film kurmuş. Çiçek yetiştiren bir ailenin küçük çocuğudur Leo. Annesi babası çalışan Remi ise tek çocuktur. Yaz mevsimi... Hiç ayrılmayan iki arkadaş. Hayali oyunlar, çiçek tarlaları arasında koşmaca... Bazen Remi'nin annesi Sophie (Emilie Dequenne) de dahil olur bu arkadaşlığa. Remi obua çalar. Leo ona menajerlik yapma hayalleri kurar. Beraber kalırlar, uyurlar, hep yan yanadırlar. Herkesin benimsediği güzel bir arkadaşlıkları vardır... Okul başlayana kadar. Yeni okul, yeni insanlar, zorbalıklar... Bir arkadaş grubunda kızlardan biri onlara "Çift misiniz?" diye soruyor. "Yakın arkadaşız" diyor Leo, "kardeş gibiyiz". Kızların da birbirlerine yakın olduğundan dem vuruyor, onlar da sadece arkadaş olduklarından söz etse de kızın "Kötülük yapmıyorum, bu sadece bir soru" demesi, bu açıklığa rağmen toplumdaki karşılığının böyle olmadığını gösteriyor: İki kız yakın arkadaş olabilir ama iki erkek aynı şekilde yakınsa sevgilidirler. Diğer çocuklar eşcinsellik vurgusu ile zorbalık yapsa da pek çok çocuk karşı çıkıyor bu duruma. Bu rahatlığa rağmen toplumsal kabullenişler ve bu kabul görme arzusu Leo için ağır basıyor ve kendisini Remi'den uzaklaştırmasına yol açıyor. Bu tabulardır ilişkilerin doğallığını zedeleyen. Şefkatli ve naif bir ilişkinin toplumun beklediği erkek dünyasında olmaması duygusal olgunluğu

yüksek olan Remi gibi bir çocuk için oldukça zorlayıcı oluyor ve kırılmasına yol açıyor. Çıktığı konserde çaldığı solo bu zorlanmanın sözsüz bir ifadesi... Remi'nin duruşu ve Leo'nun gözünde biriken yaş; olması gerek saf bir duygunun baskı ile yer değiştirmesi ve buna razı gelme anlamında çok şey anlatıyor. Artık beraber yaptıkları hiçbir şey eski tadında değildir. Yapılan şakalar, sorulan sorular beraberliklerinin ahengini bozar. Leo daha "maço" faaliyetlere ilgi duymaya başlar. Futbol oynar, buz hokeyine başlar. Remi yine yan yana olabilmek adına çaba gösterse de Leo'nun sessizliği ve onu görmezden gelmesi trajik kararın işaretidir. Öfkesini okul bahçesinin ortasında kavga ederek çıkarmaya çalışır. Çiçek tarlasında makinanın yağmur altında çiçekleri hoyratça topladığını görürüz. Hem hokeyin sertliği hem de çiçeklerin hoyratça makine ile toplanması toplumun tabularını ve yabancılaştırıcı etkisini metalik öğelerle betimler. Remi'nin intiharı ile bu sertlik yerini yas süreci ile başa çıkma anlamında ikinci bir film sunar. Bu bölümde Remi yoktur ama oradadır.

Leo kendini spora verir. Ve geçen mevsimler boyunca çok sevdiği, borçlu hissettiği Sophie'yi gözler. Leo güçlü ve aldırılmaz gözükmetedir. Bir gece altına kaçırmıştır. Bastırılmış duyguların, vicdan azabının, bir iyilikle çevrelenmiş olmasına rağmen yalnızlığın bir çocuğu nerelere ittiğini gözlemleriz. Abisinin yanına uzanır. "Sence acı çekmiş midir?" diye sorar. O zamana kadar konu hakkında ilk defa konuşmuştur. Kış mevsimi gelmiştir. Gündelik hayat herkes için devam etmektedir. Rehber öğretmen sınıfa yas sürecini atlatmaları için destek olur. Zorbalığa ortak olan çocuklardan biri Remi'nin mutlu bir çocuk olduğundan bahseder. Leo orada artık kendini tutamaz, öfkeyle sınıfı terk eder. Kendini tek suçlayan Leo'dur... Zaman zaman Sophie ile karşılaşır. Leo gibi Sophie de acı ile başa çıkma yöntemini alışkanlıklarına devam etmekte bulsa da "İkinizin arasında ne oldu?" sorusunu sormaktan kendini alamaz. Leo, hokey oynarken bileğini kırar. Uzun uzun ağlar. Vicdan azabının getirdiği içsel acı fiziksel bir acı ile yer değiştirdiğinde beraberinde yavaş yavaş

kelimeleri getirmeye başlar. Gece abisinin yanına gider ve ilk olarak "Onu özledim" diyebilir. Sonunda Sophie'yi görmeye gider ve "Benim yüzümden oldu. Benim hatam. Onu kendimden uzaklaştırdım" diyebilir. İkinin yüzleştirdiği sahne pek çok açıdan etkileyicidir. Bir kaybın, suçluluk duygusunun, korkunun, sorumluluğun ve sevginin iç içe geçtiği yoğun bir andır. Leo tek başına ama yalnız olmama hali ile yine o doğallığın, kendiliğindenliğin mekânı olan çiçek tarlalarındadır. Remi boşlukta var olmuşçasına yanındadır.

Filmin adı gibi çekimleri de yakındır. Oyunculuğu ile göz dolduran Eden Dambrine, canlandırdığı Leo karakteri ile bize toplumsal rollerin o yaşta dahi nasıl bir yük olabileceğini mimikleri ile anlatmayı başarır. Sıcak renk fonları ile dostlukları şekil bulurken, kopuşları ile beraber soğuk bir hal alır renkler. Yönetmen trajik olan konuyu teknikle de beslemiştir.

Toplumun zedelediği bir dostluğun bitişinin, ölümün getirdiği yas ile oluşan yeni benliğin, varoluş biçiminin doğumunu aktaran yönetmen ölümün yaşam içinde kendine nasıl yer bulduğunu anlatır. Akın'a bahsedemediğim, üzerine konuşamadığımız için üzgün olduğum, çok etkilenecek okuduğum Gospodinov'un "Bahçıvan ve Ölüm"de bahsettiği gibi: "Ölümünden söz ederken aslında neden söz ederiz? Aramızdan ayrılan kişiden mi, yoksa kendimizden mi? Yoksa yokluğun kendisinden mi? O denli yok ki, her boş âni yokluğuyla dolduruyor. Ölümünden söz ederken aslında neden söz ederiz? Hayattan, tabii ki, onun o büyüleyici geçiciliğinden."

Akın'ın 80. yaşını kutlarken ben 40...
(22 Haziran 2024)

Kimseye Küsemeyen Adam

Bülent Atamer

Son konuştuğumuzda da tekrarlamıştı: “ben yaşamım boyunca birçok kişiye küstüm ama onların bundan haberi olmadı”. Tabii bunu gülerek anlatıyordu. İlk söylediğinde de aynı şeyi düşünmüştüm, öylesine saf ve temiz duygularla yüklü ki, küskünlüğü ne algılarına ne de davranışlarına yansıyor. Sohbet ve tartışma ortamlarında hiçbir zaman sertleşmemesi, diğerinin ne düşündüğünü anlama gayreti, her sözün bir hikmeti olabileceğini düşünmesi onun geniş yüreğiyle ilgiliydi.

Benim bildiğim hiç kimseyle arası bozuk olmayan, hep insanlarla birlikte çalışmayı seçen Akın, halbuki o kadar çok şey denemiş ve umduğunu bulamamıştı ki, bunların ona yüklediği umut eksikliği, kırıklık, vazgeçme, “yeter artık” gibi umutsuzluk duygularını hiç tanımıyor, yeniden, yeniden denemeyi yaşam tarzı haline getirmekten vazgeçmiyordu.

2012’de YSGP’nin kuruluş sürecinde yer almış, Ankara il eş sözcülüğü görevini üstlenmişti. Çok enerjik şekilde ve yarı umutla başladığı bu işte parti binasında yapılan değişikliklerin tasarlanmasında, yapımında öylesine umut ve gayretle emek vermişti ki, her daim umutlu-iyimser kimliğinin uslanmaz tablosu olduğunu kendisiyle sık sık konuşmuştuk.

İHD’nin Yaya Hakları Bildirgesi’nin hazırlanma sürecinde, Akın ile sıklıkla bir araya geliyorduk. Yanlış hatırlamıyorsam tam da bu sıralarda Akın bir başka konuyu daha ince ince örüyordu: yürümek ve yürüyerek öğrenmek. Gördüğüm kadarıyla gidebildiği her yere yürüyerek gidiyor, bunun bir spor olmanın ötesinde bir anlama-gözleme-öğrenme süreci olduğunu düşünüyordu. Yanlış hatırlamıyorsam, her yürüyüş güzergahının ardından notlar çıkarıyor, bunları titizlikle hazırlanan bir bülten şekline sokuyor ve fotokopi ile çoğaltarak yakınlarına dağıtıyordu. Bu dergi/bülten formundaki notların başlığı yine yanlış hatırlamıyorsam “YÜRÖNMEK”di (bu yazıyı yazdığım sırada kütüphanemin bulunduğu yerde olmadığımdan kontrol edemedim, chatGPT de o zamanlar henüz hayatımıza dahil olmadığından bu konuyu bilemedi, kontrol ettikten sonra, eğer farklıysa mutlaka düzelteceğim). Sabah günaydından yatana kadar geçen her an ve anı onun için bir öğrenme imkanıydı.

Yaya Hakları Bildirgesi

6 Kasım 2008 / İnsan Hakları Derneği

“Gidebildiği her yere yürüyerek gidiyor, bunun bir spor olmanın ötesinde bir anlama-gözleme-öğrenme süreci olduğunu düşünüyordu.”

Çok kişinin tanık olmadığı, 10-15 kişilik gruplarla 2013 ilkbaharında yaptığımız bir dizi Ankara gezisinin tasarlanmasında da çok coşkulu bir ortaklığımız olmuştu.

Arkadaş çevremizden bir araya gelerek oluşturduğumuz küçük grupla kentimizi (Ankara’yı), onun tarihsel, kültürel kimliğini gezdiğimiz mekanlardan yola çıkarak konuştuğumuz, daha çok da Akın’ın iyi hazırlanıp yaptığı sunumlarla çok keyifli geçen bu gezileri de notlar halinde yazıp bana da kopyasını iletmişti. Bu notları da eve döndüğümde bulmaya çalışacağım.

2013 ilkbaharında YSGP içinde kurduğumuz Ankara(lılık/nın) Halleri adlı çalışma grubu için Akın’ın hazırladığı ve başka bir yerde yayınlandığını sanmadığım yazıyı da bilahare yayınlayacağım.

Bir dostu kaybetmenin hüznü henüz solmadan bu notlarla kendisini bir kez daha anmış olayım; görüşürüz hocam...

Akın Atauz Özel Sayısı

Akın Çok Şaşırdı!

Sema Alpan Atamer

Akın'ı tanıyan hemen herkes bilir ki, Akın bir Ankara sevdalısıydı. Biraz "şehirli" mesleğinden, biraz araba kullanmayı sevmediği için hemen her yere yaya gitmeyi tercih etmesinden, biraz da yaşadığı yere dair sonsuz merakından kaynaklanıyordu bu sevdası. Her ne kadar Ankara'yı "ilham vermeyen bir şehir" olarak tanımlasa da her yönüyle çok iyi tanıdığı kadim bir dostu gibi seviyordu Ankara'yı. Onu sadece gezerek, görerek, yaşayarak değil, tarihiyle, sosyolojisiyle, arkeolojisiyle, antropolojisiyle, coğrafyasıyla, hasılı her yönüyle tanımak, bilmek için çok okuyordu. Evindeki koca 'Ankara Kütüphanesi' de zaten bunun göstergesiydi.

Akın'ın tüm bu birikiminden bizler de yararlandık tabii ki. Solfasol TV'deki 'Akın Akın Ankara' başlıklı programındaki sunumlarından tüm toplum yararlandı. Biz daha yakın çevresindekiler ise 'Eski Ankara'ya yaptığımız gezimizdeki rehberliğinin ayrıcalığını yaşadık. Ankara'nın özellikle Cumhuriyet Dönemi'ne kadar olan tarihini, mekan mekan gezerek farklı bir açıdan

2013 yılında Akın'ın rehberliğinde yaptığımız Ankara gezisinde mola zamanı

görmek ve Akın'ı dinlemek çok özel ve çok değerliydi. Neredeyse tüm ömrümüzü geçirdiğimiz Ankara'yı, bize bambaşka bir tarih yolculuğuyla yeniden tanıttı. Ama biz de rövanşımızı aldık (!). Solfasol grubundan bazı arkadaşlarla zaman zaman buluşup bir yerlerde (genellikle Kumsal veya Güzel Karadeniz Lokantasında) yemek yer, kadeh koştururduk. Bir keresinde eşim Bülent ve ben yeni bir yer önermeye karar verdik. "Yenimahalle'de çok eski bir meyhane biliyoruz; bu sefer oraya gidelim" diye teklif ettik. Kararlaştırdığımız gün Akın'la Sevil'i de alıp, Çalikuşu Lokantası'na gittik. Yenimahalle 5. Duraktaki Lokanta'ya girdiğimizde Akın'ın gözleri ve ağzı bir karış açıldı. Sonra "Aaaa! Ankara'da böyle bir yer mi varmış?!!" diye şaşkınlığını ifade etti.

Aslında Çalikuşu Lokantası, 1964 yılında faaliyete girmiş, diğer pek çoğu kapandığı için halihazırda 'Ankara'nın en eski meyhanesi' diye bilinen, zengin ama klasik, gurme denmese de her zaman taze mezeleri, her türden et, balık, tavuk yemekleri, örtülü masaları ile hizmet veren geleneksel meyhanelerden biri. Özelliği, gittiğinizde her zaman yemek ve hizmet kalitesi

Akın'la birlikte Çalikuşu Lokantası'nda (2023)

açısından ne bulacağınıza emin olmanız; tecrübeli garsonlar, makul bir fiyatlama ve öğlenden gece yarısını kadar açık olması. Bu karakteri ile müdavimlerini oluşturmuş bir mekan. Serin yaz akşamlarında, özellikle de hafta sonları- bahçesinde yer bulabilmek için önceden rezervasyon yaptırmak gerekebiliyor. Akın'la birlikte gittiğimizde gördüğümüz yenilik, yerlere ve duvarlara yazılan yazılar idi. Duvarda meyhanenin müdavimi esnafın ve diğer semt sakinlerinin isimleri yer alıyordu bir aile ağacı gibi.

Akın tüm bunları uzun uzun inceledi. Yenimahalle'nin bu köşesinde çok uzun yıllardır yer alan Çalikuşu Lokantası'nı ve yine onun çevresindeki yeme-içme, eğlence mekanlarının oluşturduğu habitata nasıl o güne kadar bilmediğine hayretler içinde kaldı. Ankara'yı daha çok tanımak için daha çok okumanın yanında daha çok gezmesi gerektiğinin farkına vardı sanıyorum. Akın'ın şaşkınlığı ile başlayan o gece yine her zamanki gibi keyifli sohbetlerle, Akın'ın zihin açan, heyecanlı anlatımlarıyla sürdü. İyi ki yapmışız, iyi ki böyle hoş anılar biriktirmişiz.

Onun Gibi Anılmak Nasip Olsun Kalanlara...

Aydın Bodur

Akın Atauz, yaşarken çok insana dokunup, çok insan biriktirenlerdenmiş. Azdır böylesi.

Onu anlatan ilk kelime Direnmek: Hatırladığım kadarıyla ilk karşılaşmamız 80'lerin sonu olsa gerek. Çalıştığım şirket Güvenpark'a göz dikmiş Ankaralı bir sermayedar'a aitti. Onlarsa Ankara'nın Güvenpark'ını vermemek için direnişteydiler. MNG'den 3-5 kişi yanlarına desteğe giderdik... Akın ve arkadaşları, her şeyden önce direnişçiydi. Galiba onu anlatan anahtar kelime: onun Ankaralılığı, ODTÜ'lülüğü kadar ama asıl olarak "direnişçiliği" idi...

Ankara ve ODTÜ

Aramızda 20 yıl varmış. O, ODTÜ'ye 1961'de girmiş, ben 1981'de. Benim de küçük bir bölümüne katkı verdiğim "ODTÜ Tarih Direniyor" (NotaBene Yayınları, 2016) kitabında, ikimiz de ODTÜ'yü kendi gözlüklerimizle anlatmıştık. O, kitabın daha ilk başlarında ODTÜ'nün kuruluşunu ve eğitim tarihimize aslında bir ray değiştirme arayışı olduğunu anlatırken, ben kitabın sonlarında 1980 darbesinden sonra değişen ODTÜ'yü ve Öğrenci Dernekleriyle devam eden gençlerin mücadelesini anlatmıştım.

Kitapta kendini tanıtırken "hep Ankara'da yaşadım" diye anlattığını hatırlarım; bir de direnmenin yollarını sürekli olarak yeniden keşfetmesi gerektiğine işaret etmesini... Direnmeyi ODTÜ'de öğrenmişti. ODTÜ ve Ankara, onun yaşamında hep belirleyiciydi!

Ve elbette Solfasol

Bir süre sonra Ankara'nın Gayriresmi Gazetesi Solfasol'de de buluştuk. Ortak idealler peşinde Ankara için yazdık-çizdik, gezdik-dolaştık, topladık-söyleştik, gazete katladık... Eşitlik için, Özgürlük için, Adalet için, iki defa sol olduğu için Solfasol'da anlattık olan bitenle, nasıl olmasını istediğimizi...

Datça'dan Akbelen Direnişine...

Geçen yıl yolumuz bir başka direniş alanında, Akbelen'de kesişti. Datça'dan Muğla Çevre Platformu olarak yaptığımız organizasyona aynı zamanda bir Datçalı olarak Akın Hoca da katılmıştı. Direnişin 3. yılında, bir otobüs dolusu yaşam savunucusu ile birlikte Akbelen'e gittik. Elinde yine not defteri, Direnişin Bir Şenlikle kutlandığı Akbeleni: yaşam alanları için direnenleri çizdi ve yazdı (<https://www.dayanisma-datca.org/direnis-bir-senliktir/>).

Ardından kaldırılan kadehler...

Ve ölümünün ardından Datça'da çoğu ODTÜ'lü ve Ankaralı 8-10 kişiyle toplandık... Okuldan arkadaşları, komşuları, mücadele ve yaşam dostları, birlikte onu yad ettik. Gelemeyen yaşdaşı okul arkadaşları, mesajlar yolladı. Okul günleri ya da komşuluk anılarını anlattı, anlatanlar... Her anıdan, her mesajdan sonra onun anısına kadehlerden bir yudum daha alındı. Gelenlerden biri ardında bıraktığı hazineleri: yazdıklarını-çizdiklerini, defterlerini-kitaplarını anlattı. Bir başkası nasıl entelektüel bir insan olduğunu belirtti. Bir başkası eşitliğe verdiği önemden dem vurdu. Başka biri asla haksızlığa gelemediğine uzun uzun işaret etti. Uzaklardan tanıyan bir izleyicisi, uzaktan tanıyanları bile nasıl etkilediğine dikkatleri çekti. Sadece biriktirdiği bilgiler, geliştirdiği fikirlerin ötesinde aktivist kişiliğinden, bir sürü yükü bir hamal gibi yüklenmesinden de söz edildi...

Ardından çokça kadeh kaldırıldı. Hani nasıl derler; onun gibi anılmak nasip olsun hepimize!

Anormal Bir Şehirci

İrfan Akalp

Ülkemizde süregelen Doğu-Batı çatışmasının- son elli yıldaki- iki arenasından biri “Taksim Meydanı” ise öbürü daima “Kızılay Meydanı” oldu. Buna bir de son kırk yılda, iyice azgınlaşan kapitalizmin saldırıları eklenince O meydanların yanı başındaki Gezi Parkı ile Güvenpark da bu mücadelenin merkezi durumuna geldiler.

Doymak bilmeyen yeni kapitalizm ile birlikte meydanların çevresindeki ağaçlar her gün her saat, azar azar yok ediliyor, hiçbir özelliği olmayan kavşaklara çevriliyordu. Özelleştirme adı altında kamu kurumları üç kuruşa sermayeye devrediliyor, sermayenin karı için AVM denen yeni yeni mabetlerin açılması için en değerli yeşil alanlara göz dikiliyordu. Otomobillerle gelecekti tüketiciler AVM'lere ve şehrin merkezindeki otoparklara park edilecekti arabalar. Fakat yeteri kadar yoktu çok katlı otopark. O halde şu yeşil, boş alanlar ne güne duruyordu. Yeraltına üç kat olmak üzere, yer üstüne beş kat otoparklar yapılırsa fena olmaz mıydı? İnsanlar ekmek yemez miydi oralardan?

İşçi sendikaları 12 Eylül 1980 darbesiyle sindirilmiş toplumsal muhalefet silahlı kuvvetler yoluyla susturulunca sermaye partilerinin Belediye başkanları üç büyük kentin başına çöreklenivermişlerdi. İşte, biri eski, iki başkentini yeşil kalmış en değerli parklarına göz dikenler, o parkları gözü gibi koruması gereken bu Belediye Başkanlarıydı. Devir sermayenin devriydi ve Mekke ile New York ortaklığı ülkemizde de şubeler açıyordu hızla. Artık Sümerbank, Etibank, Halkbank gibi Güvenpark da tarihe karışmalıydı. Dünya değişiyordu ne de olsa; artık Bank Asya'lar, Kanal D'ler, Cafe Cafer'ler, Lokanta Recep'ler ile Radyo Gün'ler açılmalıydı.

Sonunda korkulan oldu! ANAP döneminin Belediye Başkanı Mehmet Altınsoy, Güvenpark'ın altına otopark yapmak için harekete geçti. 80'li yılların ortasıydı. Zaten karşı köşedeki Kızılay binası yıkıldı yıkılacak, yerine çok katlı bir AVM yapılacaktı. Fakat itiraz edenler vardı. ‘Otopark değil Güvenpark’ sloganıyla eylemlere başlanıyor, ayrıca otopark projesine karşı dava açılıyordu. Güvenpark Otopark Olmasın” mücadelesini başlatanlar ise en başta Akın Atauz olmak üzere Aydan Erim ile Mehmet Adam adlı kişilerdi.

Her zaman “şehirci” olduğunu söylerdi Akın Atauz; çevreci bir şehir insanıydı. Kolunu uzatıp Güvenpark'ı gösterirken “Burası küçük bir alan, giderek de küçültülüyor! Şehrin

en değerli yeri olan bu alan, sürekli saldırı altında!” diyordu. 1980’li yıllardan başlanarak kent planlamalarının kentin bütünü olarak değil, bir noktanın biraz daha genişletilmesi olarak düşünüldüğünü söylüyordu. Bu parçacı yaklaşımla kent yavaş yavaş öldürülüyordu. Bu yüzden Güvenpark’ın sürekli tahribata uğraması. Önceliği her zaman ulaşımaya veriyordu bu yeni Belediye başkanları. Her şeye ulaşım açısından bakıyorlardı.

Broşürler, kartpostallar hazırlandı. Her hafta sonu şenlik vardı artık Güvenpark’ta. Daha sonra dava da kazanılmış, Altınsoy otopark yapmaktan vazgeçmek zorunda kalmıştı. “Biz 3 bin imza topladık derken o günün koşullarında 65 bin imzaya ulaştık.” diyordu Faruk Bildirici. “Güvenpark Otopark Olmasın!” kampanyası, Türkiye’de kent hakları hareketinin simge eylemlerinden biri olarak her zaman öne çıkar. Aslında 80’lerde kazanılan bu davadan elli yıl kadar önce bir dava daha kazanmıştı Güvenpark ve o zamanlar bir kez daha betonlaşmaktan kurtulmuş, yeşil alan olarak kalıp bu günlere kadar gelmişti. Şöyleydi bu davanın öyküsü: Yeni Cumhuriyet idaresi yeni başkentini planlamasını Alman Mimar Lörcher’e verince bu mimar- o zamanlar çok gerekli olan memur evleri için- bazı toplu konut alanları belirlemişti. Şehrin planında belirlenen bu konut alanlarından ilki Kurtuluş Parkı, ikincisi Güvenpark, üçüncüsü ise Gençlik Parkı idi...

Fakat çeşitli anlaşmazlıklar çıkmış, Lörcher planını uygulamaktan vazgeçmiş bavulunu toplayıp Almanya’ya dönmüştü. Fakat kendisinin çizdiği şehir planı olduğu gibi Ankara’da kalmıştı. Başkent hızla göç alıyor, gittikçe kalabalıklaşıyordu. Aradan 5-6 yıl daha geçmişti. Ankara’nın planlı büyümesi için bir yarışma daha düzenlendi. Yarışmayı bu kez, yine bir Alman olan Profesör Herman Jansen kazanıyordu. Jansen, kendisinin yeni baştan çizdiği planda eski mimar Lörcher’in altlığını da kullanmış, onu daha da geliştirip büyütmişti. Ancak bunu duyan Lörcher öfkelenmiş, “Benim, daha önce çizdiğim planı çalıp kendisine mal ediyor!” diyerek Jansen’i Berlin’de mahkemeye vermişti. Sanık durumuna düşen Jansen, davadaki riskleri azaltmak için hemen planında bazı değişiklikler yaptı. Paftada Güvenpark, Kurtuluş Parkı ve Gençlik Parkı üzerinde görünen evleri plandan kaldırdı. Daha önce konut alanı olarak ayrılmış bu üç arsanın tamamını “Yeşil Alan” olarak gösterip paftadaki yerlerini yeşile boyadı.

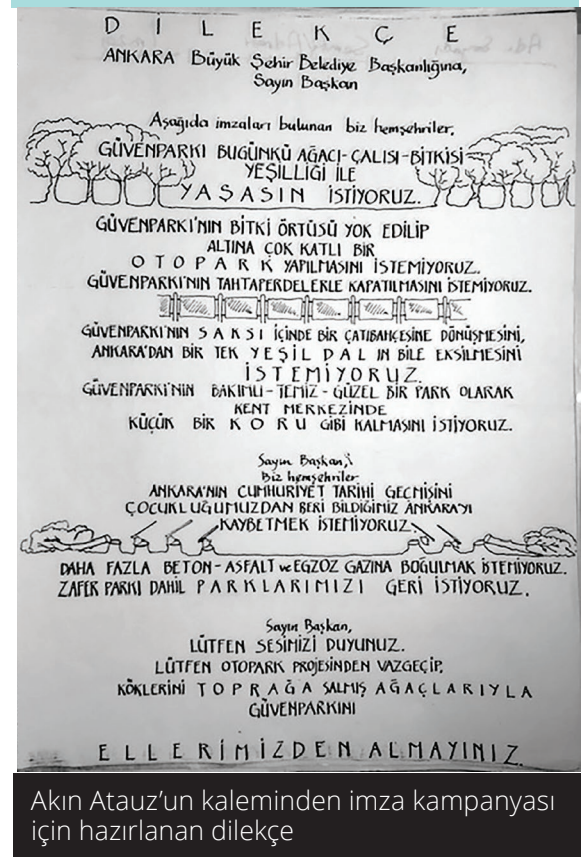
Ankara Belediyesi de kendisine destek verince Alman mahkemelerinde süren davayı Jansen kazandı. Böylece ilk planda konut alanı

olarak ayrılan bu üç arsa betonlaşmaktan kurtulup yeşil alana dönüşmüş oldu.

Otopark olmasın diye Güvenpark için imza toplayan Akın Atauz mimarlık ve şehir planlama alanlarında bıraktığı akademik birikimin yanı sıra, çevre mücadelesi, kent hakkı savunuculuğu ve toplumsal eşitlik konularındaki kararlı duruşuyla bundan sonraki mücadelelerde de daima hatırlanacaktır. Çünkü Victor Hugo, “Öldükten sonra yaşamak istiyorsanız; ya okumaya değer şeyler yazın, ya da yazılmaya değer şeyler yaşayın!” demişti. Akın Atauz, yaşadığı kentte, yazılmaya değer şeylerin en değerlisini yaşadı ve yaşattı...

Yine Stefan Zweig’in dediği gibi Herkesin bu derece birbirine benzediği bir toplumda, yalnızca anormalliğin bir değeri vardı ve Akın Atauz sadece yaşadığı kentin değil ülkesinin de en anormal insanlarındandı. Zira normallik taş döşeli, yürümesi kolay bir yoldu ama o yolda hiçbir çiçek yetişmezdi.

“Güvenpark Otopark Olmasın!” kampanyası, Türkiye’de kent hakları hareketinin simge eylemlerinden biri olarak her zaman öne çıkar.

Akın Atauz Özel Sayısı

Güvenpark Savunması

Ömer Kırıl

28 Mayıs 2013’de başlayan Gezi Parkı direnişi televizyonlarda canlı olarak yayınlanıyordu. Gezi Parkı direnişini izlerken 1987’deki Güvenpark direnişini ve Sevgili Akın’ı hatırladım. Güvenpark’ı savunmak için sevgili Akın Atauz, Aydan Bulca ve Mehmet Adam tarafından başlatılan Güvenpark direnişiyle ilgili bilgilerimi tazelemek için internet üzerinden bir araştırma yaptım ve Sevgili Akın’a, 3 Haziran 2013 de, bir e-posta mesajıyla bulduğum yazıları ve dilekçe görselini gönderdim.

Güvenpark savunması üzerinden 38 yıl geçti, kısa bir hatırlatıcı bilgi vereyim: O zamanki Büyükşehir Belediyesi, tarihi Güvenpark’ı ortadan kaldırarak, parkın altına toplam yapı alanı 60.000 m2 olan katlı otopark ve çarşı projesi hazırlatmıştı.

Güvenpark’ı mahvedecek bu girişimi durdurmak amacıyla “Çevre Duyarlılığı Yayma Grubu” içinden Aydan Erim, Mehmet Adam ve Akın Atauz yönetiminde bir imza kampanyası başlatıldı ve yasal yollardan yürütmeyi durdurmak için bir dilekçe hazırlandı.

5 Mayıs 1987 de dava açıldı, 3 gün sonra yürütme durduruldu. Ancak dava devam ediyordu. Aydan Erim, Mehmet Adam ve Akın Atauz tarafından başlatılan imza kampanyası için çizimlerle zenginleştirilmiş ve kolayca anlaşılır metinlerle, çok güzel iki broşür hazırlanmıştı. Bu broşürlerin metni, el yazıları ve çizimleri Sevgili Akın’ın kaleminden çıkmıştı. İmza kampanyası 2 ay sonunda 65.000 imzaya ulaştı.(1) Giderek büyüyen savunma ve direniş eylemi, geniş bir halk kitlesinin attığı “Güvenpark otopark olmasın” imzaları sonucunda, Belediye önce karşı dava açarak dirense de, sonunda mahkemenin Güvenpark’ın korunması lehine karar almasıyla geri adım atmak zorunda kaldı ve yıkım projesi uygulamadan kaldırıldı.

Güvenpark savunmasıyla ilgili ilk kısa değerlendirme yazısı Aydan Erim tarafından dava kararının yazılıp taraflara bildirilmesinden önce yazılmıştı.(2) Gezi direnişine kadar “Güvenpark otopark olmasın” eylemli savunma deneyimini, şehircilik ve planlama alanında bütün boyutlarıyla ele alan bir yazı yazılmadığını düşünerek 13 Haziran’da sevgili Akın’a gönderdiğim e-postada “Umarım bir fırsat yaratıp Güven Park deneyimi üzerinden kentsel kamusal mekanların sahiplenilmesi konusunda bir yazı kaleme alırsın” önerisini yapmıştım.

Sevgili Akın aynı gün şöyle yanıt vermişti: *“Hatırladığın için çok teşekkür ederim. Evet, ben de (genellikle Solfasol için) Güvenpark direnişini hatırlatmayı düşünüyordum, başka düşünen arkadaşlar da var. Şimdi, olaylardaki şiddeti ve acımasızlığı gördükçe, bir bakıma “ne kadar şanslıymışız” diyorum. Diğer bakımdan da, tutumumuz o kadar açık bir biçimde barışçıl ve naif’miş ki, (şimdiki direnişçilerin, “acınası bir saflık” olarak görecekları bir durum) belki bu tutum da, hareketin barışçı niteliğini koruyarak devam etmesini ve çoğalmasını sağlamıştır... Aslında o noktaya gelene kadar, 68’i ve 78’i ve insanları parçalayarak ezen iki askeri darbeyi gördüğümüz için, o dilekçeyi öyle yazmıştık. (Dilekçenin metni de, el yazısı ve çizimler de bana ait.)”*

Sevgili Akın’ın devam eden Gezi Parkı direnişi ile Güvenpark direnişini kıyaslarken yapmış olduğu değerlendirmelerdeki mütevizlilik ve aynı zamanda tarihsel bağlamla kurduğu ilişkiler dikkat çekici ve öğreticidir. Günümüzde kamusal alanlar ve çevre savunmaları tarihi yazılırken araştırmacıların ilk örnek olarak Güvenpark savunmasının önemini ve Akın Atauz’un, bu savunma eylemindeki rolünü vurgulamaları gerekir diye düşünüyorum.

Yedi sene sonra Mimarlar Odası Ankara Şubesinin 8 Temmuz 2020’de düzenlediği “Format Online Forum: Güvenpark” etkinliğinde konuşmacı olarak bir araya gelmiştik.(3) Sevgili Akın, özel olarak Güvenpark’a yapılan genel olarak kentlere, kamusal alanlara yapılan olumsuz müdahalelerle ilgili kavramsal değerlendirmelerini bizlerle paylaştı.

Güvenpark “...sürekli olarak saldırı altında. Daha çok son kırk yıl içinde, 1980’ler sonrasında inanılmaz şekilde Güvenpark üzerine gelen birçok saldırı var. ...Bence birkaç nedeni var. Bunlardan birincisi 1980li yıllarla birlikte başlayan planlama anlayışındaki değişiklik. Artık kentlerdeki planlama, kentin bütününe düşünerek değil bir noktayı düşünüp belki bir noktanın biraz daha geniş bir parçasığını düşünerek ya da bir sorunu ele alarak onu çözmeye çalışılıyor.

.....Ama bu Postmodern anlayışın kısa erimli parçacıl yaklaşımı, kentleri öldürüyor. Birinci saldırının nedeni hala şiddetli bir şekilde moderniteye karşı post modern bir saldırı ve onun anlayışının saldırısı altında Güvenpark habire bundan ötürü bu parçacıl çözümü elde etmek için sürekli tahribata uğruyor. İkincisi, kamu yönetimi kamu yararları arasında bir sıralama yapıyor. Bazı kamu yararları diğerlerinden daha öncelikli, daha önemli ve daha üstündür

diye bakılıyor.kamu yöneticileri şu önceliklidir, öteki kamu yararının üstüne bastırabilirim derse bu varsayımla çalışan kent yaşanılabilir olmaktan hemen çıkar. Üçüncü neden de, kamu yöneticileri kentin kamusunu, son derece uysal ve itaatkar ve ne isterlerse yapabilecekleri ve karşısında kimsenin de direniş göstermeyeceği karşı çıkmayacağı, karşı çıkacaksa da bunu kolayca dağıtabilecekleri ve yok edebilecekleri bir kent toplumu var sayıyorlar. Bu varsayımın yanlışlığı Güvenpark’ta gösterildi.

Bu üç neden, kent toplumunu kolayca susturup oturabileceklerini düşünmeleri, kamu yararları arasında bir hiyerarşi kurmaları ve post modern parçacıl ve kısa erimli çözümlerle kenti yaşanabilir hale getirebilecekleri düşüncesi Güvenpark’ı mahvediyor. Ama kentin bütününe de mahvediyor.” Sevgili Akın Atauz, Güvenpark deneyiminden 33 yıl sonra “Online Forum: Güvenpark” toplantısında yaptığı açıklamalarla, Güvenpark deneyiminden hareketle kentsel kamusal alanlardaki olumsuz yönde değişim ve dönüşüm süreçlerinde etkili olan üç itici gücü ortaya koymuştur. Bu kavramsallaştırma aslında, kentlerimizdeki mekânsal yapıdaki bozulmalar, bütünden kopuk parçalanmalar, kamusal mekanları parçalayarak ortadan kaldırılma, yıkıp yok etmeler gibi mahvetme kültürünü açıklayan yeni bir teorik açılım olmuştur.

Akın Atauz’un yaptığı her konuşmada, yazdığı her yazıda ele aldığı konunun titizlikle işlendiğini, kurduğu her cümlemin titizlikle kurgulandığını anlarsınız. Kurduğu cümlelerde kullandığı kavramları da titizlikle seçtiği konuşmanın bütünündeki tutarlılıktan anlayabilirsiniz. Bütün bu vasıfların dayandığı sağlam bir kültürel altyapısının varlığını hissedersiniz. Nitekim sadece “yer bilgisi” alanında 8.000 kitaplık bir koleksiyonu olduğunu biliyorum. Akın Atauz’la sohbet ederken sadece şehircilik alanı değil her alanda deneyimlerine ve okumalarına dayanan geniş bir bilgi dağarcığının olduğunu fark edersiniz. Konuşmalarıyla, yazılarıyla, çizimleriyle, eylemleriyle, yer bilgisi kitaplığıyla ailesine, bizlere, şehircilik alanına büyük bir miras bıraktı. Büyük bir bilgeyi kaybetmenin üzüntüsüyle sevgili dost Akın Atauz’u sevgiyle anıyorum...

1 Faruk Bildirici, <https://solfasol.tv/turkiyede-yesil-hareketin-filizlenmesinin-hikayesi/>

2 Aydan Erim, “Güvenpark Güncesi”, Planlama Dergisi, 88/1, ŞPO.

3 https://www.youtube.com/watch?v=u0XGjVzLNgE&list=PL5H_Y2PqMzqjd1ghGhDsikisZazufyX6a&index=17

Akın Atauz Özel Sayısı

Akın Atauz ve Uluslararası Af Örgütü

Günel Kurşun

Akın Atauz'u geçtiğimiz ay kaybettik. Bir insanın ardından yazmak, çoğu zaman "eksilen"i anlatmaya çalışmaktır; ama Akın söz konusu olduğunda, geride bıraktığı izler yalnızca hatıradada değil, kurumsal hafızada, dayanışma kültüründe ve insan hakları fikrinin gündelik hayata sızdığı küçük ama kalıcı pratiklerde de yaşamaya devam ediyor. Mimarlık ve şehir planlama disiplininin gelen bir aydınının, hak savunuculuğu alanına nasıl nüfuz edebileceğinin; mesleki bilgiyle etik sorumluluğun nasıl birbirini büyütebileceğinin örneklerinden biriydi Akın.

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi'nin 1999-2000 yıllarındaki kuruluş sürecini bugün geriye dönüp düşündüğümüzde, o dönemin koşullarını hatırlamak gerekiyor: Toplumsal iklimin sertliği, hak ihlallerinin görünmezleştirildiği bir dil, sivil alanın daraldığı bir dönemsel atmosfer... Tam da böyle zamanlarda, bir kurumun doğuşu, "resmî" bir kuruluş hikâyesi olmaktan çıkar; dayanışmanın, inancın ve ısrarın somutlaştığı bir ortak emeğe dönüşür. Akın'ın katkısı bu ortak emeğin içindeydi: Sakin, güven veren, işleri büyüten ama insanları ezmeyen bir yaklaşım; niteliği önceleyen bir çalışma disiplini; "hak" kavramını yalnızca bir ideal değil, örgütlenmesi gereken bir sorumluluk olarak gören bir tutum.

Akın'ı mesleğinden tanıyanlar, onun şehirleri yalnızca bina ve yol toplamı gibi görmediğini bilir. Şehir, onun için bir yaşam hakkı meselesiydi: barınma, erişim, güvenlik, kamusal alan, eşitlik, kırılgan grupların görünürlüğü... Bu bakış, Af Örgütü'nün insan onuru merkezli yaklaşımıyla doğal bir akrabalık taşır. Çünkü insan hakları savunuculuğu, çoğu zaman "uzakta"

gerçekleşen ihlallere karşı ses çıkarmak kadar, "yakında" olanı görme cesaretiyle de ilgilidir. Akın'ın şehir üzerine düşüncüsü, bu yakınlığı kuruyordu: Mekânın adaletini, kamunun hakkını, güçsüzün korunmasını, görünmeyen görünür kılınmasını.

Kuruluş sürecinde emeği geçenlerin her biri farklı bir boşluğu doldurur: biri metin yazar, biri örgütler, biri dinler, biri koşar, biri arada kalanı bir araya getirir. Akın'ın payı, bu bütünün içinde, kurumsal dayanıklılığı besleyen türdendi. Ufuk açan öneriler getirirken tartışmayı kutuplaştırmayan; "doğru"yu dayatmaktan ziyade "doğruyu birlikte kurma"yı önemseyen; bir fikri savunurken insana zarar vermeyen bir dil... Bugün bir kurumun kültürü diye andığımız şey, çoğu zaman işte bu tür sessiz ama belirleyici alışkanlıkların toplamıdır. Akın'ın mirası, UAÖ Türkiye Şubesi'nin bu kültüründe de yaşıyor.

"Çünkü insan hakları savunuculuğu, çoğu zaman "uzakta" gerçekleşen ihlallere karşı ses çıkarmak kadar, "yakında" olanı görme cesaretiyle de ilgilidir. Akın'ın şehir üzerine düşüncüsü, bu yakınlığı kuruyordu: Mekânın adaletini, kamunun hakkını, güçsüzün korunmasını, görünmeyen görünür kılınmasını"

Onu yalnızca geçmişte kalmış bir kurucu emek olarak değil, kuşaklar arasında kurduğu bağlarla da hatırlamak gerekiyor. Bu bağın çok çarpıcı bir örneğini, yakın zamanda, hiç beklenmedik bir yerde öğrendim. Müvekkilim

ve arkadaşım, şehir plancısı ve İstanbul Planlama Ajansı başkanı Doç. Dr. Buğra Gökce, İBB davası kapsamında şu anda Silivri Cezaevi'nde. Akın'ın eski bir öğrencisiymiş. Bunu, Akın abinin benim vasıtamla Buğra Hoca'ya cezaevine gönderdiği selam sayesinde öğrendim. Bir selamın, duvarların ve demir kapıların içinden geçip bir insanın kalbine ulaşabilmesi bile başlı başına anlamlıyken; o selamın bir öğretmen-öğrenci hattını, yıllar sonrasına taşıması ayrıca sarsıcıydı. Akın'ın öğrencilerine bıraktığı şeyin yalnızca bilgi olmadığını, bir ahlak ve incelik dili de olduğunu gösteren küçük ama unutulmaz bir ayrıntı...

Belki de bu yüzden, Akın Atauz'u anarken "kaybettik" demek yetmiyor. Elbette bir kayıp var; ama aynı zamanda bir devretme hali de var: Emeğin, fikrin, nezaketin ve hak duygusunun devri... UAÖ Türkiye Şubesi'nin kuruluş yıllarında koyduğu tuğlalar, bugün hâlâ yerinde duruyor; üstüne yenileri ekleniyor. Ve Akın'ın selamı—Silivri'ye uzanan o selam—bize şunu hatırlatıyor: Hak savunuculuğu, bazen büyük kampanyalar kadar, bir insana "yalnız değilsin" deme cesaretidir. Akın bunu hem kurumların içinde, hem mesleğinin etiğinde, hem de insan ilişkilerinin en sade yerinde yapabildi.

Yıllarca Yeşil Gazete'de yazdıkları, sosyalist kimliği, gençlerle kurduğu ilişkisi, nezaketi ve hassasiyeti...

Bu satırlarda Akın'ın izini sürmek, yalnızca geçmişi anmak değil; bugünümüzü daha sahici, daha dayanışmacı, daha insana yakışır bir dille kurma çağrısını da diri tutmak demek. Akın'ın ardından söyleyebileceğimiz en doğru söz belki de şudur: O, insan onuruna inananların yanında, her zaman doğru yerde durdu. Ve bu duruş, hepimize emanet.

Ankara'da Zaman

Kaan Can Bircan

Babam Ulus İş Hanı alt çarşıda sütunlu, köşe bir dükkânda esnaftı. Söylediğine göre dükkânın eski sahibi gayrimüslimmiş, ticareti o öğretmiş. Ve bir gün dükkânı babama bırakıp gitmiş. 70'li yıllarda çocukluğumun neşeli zamanları oralarda geçti. Bütün duvarları ve sütunları cam gibi renkli mozaiklerle bezenmiş geniş koridorları vardı; çok koşmuşluğum vardır o koridorlarda. Hemen üst katta önünde küçük havuzuyla Akman Pastanesi vardı, bozasiyla ünlü. Kaçar kaçar giderdim, oysa ben kışın sahlep severdim, yazın da dondurma. Leylekli sütun diye öğrendiğimiz Julianus Sütunu, o zamanlar dolmuş duraklarının ortasındaydı. Hemen karşısında, derme

"Sanat sokaktaydı; her yerde acayip tipler vardı: çiçekçi kadın, gazete okuyan adam, simitçi... Kuzgun halen Gima binasının duvarında idi benim için."

çatma esnaf dükkanlarının arasında halen tadı damağımda kalan Kanarya Lokantası vardı. Bayılırdım İnegöl köftesine. Babam, ben geldiğim zamanlarda oraya gönderir, İnegöl köfte aldırırdı bana. Dükkândan fırlar, Anafartalar Çarşısının içinden geçer, soluğu Kanarya lokantasında alırdım. Tekrar aynı yoldan dükkâna döner köftenin keyfine dalardım. Gençlik Parkı, o zamanlar aile yeri. Girişten itibaren büyük havuza kadar sana bir kanal eşlik ederdi. En sonunda da, sağlı sollu bronz heykeller vardı, birbirine aşık olan iki Sicilyalı su perisi: Galatea ve Acis. Onlarla fotoğraf

Akın Atauz Özel Sayısı

Samimi, Mükemmeliyetçi, Filozof Bir Şehirci

Gül Güleryüz

Solfasol'un Akın Atauz özel sayısına çağrı geldiğinde ne yapacağımı bilemedim. Akın'ı hakkıyla yazabilmek için günlerce, belki haftalarca düşünmem, tek tek tüm özelliklerini ve anılarımı hatırlamam, sonra bunları onun beğeneceği bir üslup ile yazıya dönüştürmem gerekiyordu. Bu kadar kısa bir sürede Akın'a layık, o mükemmeliyetçi müthiş insana layık bir yazı yazamayacağımı düşünüp önce vazgeçtim. Fakat sonra varsın mükemmel olmasın, benden bir şeyler duymak Akın'ın hoşuna giderdi, yazımın bozukluğunu da affederdi diye yazmaya karar verdim.

Önümde yığılı duran Solfasol gazetelerinden birini rastgele çektim. İçinde Akın'ın samimiyet üzerine yazdığı bir yazı. Bu kadar da isabetli olabilir... Samimiyet. Sevgili Akın, işte seni çok güzel tarif eden bir kelime. Tabii sen bu yazıda kentin samimiyetinden bahsediyorsun. Kentte "samimiyet gözlemleri" yapıyorsun. Bunu her şeyi yaptığın gibi büyük bir samimiyetle yapıyorsun. Her sözünde, her duruşunda, her mücadelede, her fikrinde olduğu gibi bu gözlemlerinde de samimisın. Diyorsun ki: "Belki de insanlara bakmalıyım "samimiyet"i daha çok anlayabilmek için. Ya da insanlarla mekanların ilişkilerine... Evet, en çok da ona bakmalıyım. Ama nasıl bakabilirim ki?"

Sen ömrünü tam da buna adanmıştın. Sadece samimiyet gözlemleri değil, kentle ilgili her şeyi gözlemlemeye. Kentteki çok büyük olgulardan en küçük detaylara, kentteki durgun ya da devingen her şeyi en ince ayrıntısına kadar gözlemlemenin de ötesinde onları algılamaya. Son yıllarda her görüşmemizde veya telefonlaşmamızda "kenti nasıl algılayabiliriz"i konuşuyorduk. Kenti insanıyla, florası ve faunasıyla, havasıyla ve suyuyla ve onların yapılaşmış mekanla ilişkilerini algılamak.

Kendini şehir plancısı değil de "şehirci" olarak görüyordun ki bu çok doğrudu. Çünkü senin amacın kenti planlamak değil, onu algılamak ve anlamaktı. Planlamaya gelene kadar pek çok aşama vardı kaydedilmesi gereken. En önemlisi de o kentte yaşayan herkesin katılımıyla kentin geleceğiyle ilgili tüm kararları vermektir. Bunu 18 Ekim 2025'de Ankara Şehircilik Bienali'ndeki son konuşmada örtük bilgi kavramını açıklayarak çok güzel anlattın. Hatta kendini de "örtük bilgi şehircisi" olarak tanımladın.

Bence sen sadece bir şehirci değil, örtük bilgi şehircisinin de ötesinde filozof bir şehirciydin. Merakın, sorgulayıcılığın, derin ve eleştirel düşüncenle, insanları, doğayı, kenti anlamaya çalışarak sorunları saptamaya ve çözümler yaratmaya uğraştın ömrün boyunca. Anlamaya çalıştığın için herkesi dinledin, söylenenler, yapılanlar aklına yatmasa da bunları kestirip atacağına düşündün. Her düşünceye önem verdin, saygı gösterdin. Bütün bunları yaparken de hep samimiydin. Bu nedenle herkes tarafından çok sevidin ve sayıldın. Ya arkadaşılığın...

Şehirciliğin dışında biraz da arkadaşılığın söz etmek istiyorum. Yüzlerce arkadaşın ve gözlemlediğim kadarıyla herkesle özel bir ilişkin vardı. Her arkadaşının yeri farklıydı ama hepsi senin için önemliydi. Eminim hepsine karşı samimi, nazik, sevecen davrandın ve tüm alçakgönüllülüğün ile onları yücelttin. Ben kendimi her zaman şanslı ve ayrıcalıklı hissettim senin yarım yüzyıllık arkadaşın olduğum için. Bana pek çok konuda destek oldun, beni dinledin, senden çok şey öğrendim. Seninle ve güzel ailenle unutulmaz anılar yaşadım. Keşke çok uzaklarda olmasaydım da bu anılar daha çok olsaydı. Biraz da anılar...

Akın'la ilgili o kadar çok anım var ki... hem de aramızda binlerce kilometre olduğu için çok az

görüşebildiğimiz halde. Anılardan en önemlileri Güvenpark direnişinde tesadüfen Ankara'da olup bir günlüğüne de olsa buna katılabilmem, ilk torununun doğum haberi ve fotoğrafları geldiğinde yanında olup fotoğrafları basıp koşarak annesine götürmemiz ve son doğum gününü birlikte kutlamamız ki bu onu son görüşümdü. En ilginç anım ise açılmayan mektuplar. Ankara'dan binlerce kilometre öteye gittikten sonra ilk dönüşüm üç yıl sonra oldu. Bu üç yıl içinde (internet öncesi) Akın'la defalarca mektuplaştık. Fakat nedense mektuplarında başka şeylerden bahsediyor, benim sorularıma yanıt vermiyordu. Bir sonraki mektupta tekrarlıyorum, yine yanıt yok. Ankara'ya döndüğümde sorularımı neden yanıtlamadığını sorduğumda çalışma masasının çekmecesini açıp bir tomar mektup çıkardı. Benim üç yıldır yazdığım mektuplar... hiç biri açılmamış. Ben şaşkın, o gülüyor. Sonra açıkladı. Onları açtığı anda bana hemen yanıt yazacak ruh halinde olması gerekiyormuş. Mükemmel bir yanıt verebilecek durumda olmayınca da açmıyormuş. O mükemmel anı da üç yılda bulamamış. Başkası olsa kızardım ama Akın'a kızılmaz ki. Bana mükemmel mektup yazmasına gerek olmadığını söylediysem de anlatamadım. Çünkü o hayatımda gördüğüm en mükemmeliyetçi insandı. Her şeyi herkesten daha mükemmel yaptığı halde ona yetmezdi. Ama gurur duyduklarını tevazudan açıkça söylemese de anlardık. Yaptığı yüzlerce şey içinde en gurur duyduklarından biri Solfasol idi. Solfasol'ün ilk kurulduğu günlerde gençlerle çalışmanın güzelliğini, onlardan neler öğrendiğini ve öğrenebileceğini, birlikte neler yapabileceklerini bana heyecanla anlatışını hatırlıyorum.

Bizlere bıraktığı güzel anılarda kalbimizde yaşayacak zarif, insancıl, çevreci, eşitlikçi, hak ve adalet savunucusu samimi ve güzel insan Akın Atauz.

çekmek çok modaydı. Aile gazonları vardı; çok da nezihti o zamanlar. Öyle herkes gazona gidemezdi. Birçok ünlü gelirdi sahneye çıkmaya; ne de olsa Ankara. Zeki Müren, Bülent Ersoy, Muazzez Abacı, Cem Karaca, Barış Manço... Fenerbahçe Lokantasına giderdik biz. Bizimkiler gazonadan gelen müzikle eğlenirken ben parkta koşuşturur, gökyüzüne değen kocaman fiskiyenin altında sandalla gezenlere bakar, ıslıl ıslıl şıkırdayan dönme dolapta mutluluktan dönerdi başım. Ve her gidişimizde tabii ki, altı karıncalı vagonuyla Gençlik Parkı'nı boydan boya dolaşan trene defalarca binmeden dönmezdim. Çocuk aklımızla okuldan kaçır Seyran Bağları'ndan Anıtkabir'e yürüye yürüye giderdik. Tandoğan'a geldiğimizde o heybetli Su Perileri Çeşmesi karşıladı bizi; az çimmemişimdir havuzunda. Anıtkabir'e ulaştığımızda aklıktan birbirine yapışmış

karnımızı Anıtkabir'in bahçesindeki kırmızı alıça benzeyen bitkiden koparıp üzerine de bahçe hortumundan su içerek doyururduk aklımızca.

Büyüdüm, artık Kızılay'dı yeni mekânımız. Dost Kitapevi'nin önünde oturmak, Dost panayırında tezgah açmak yeni hevesimizdi. Sanat sokaktaydı; her yerde acayip tipler vardı: çiçekçi kadın, gazete okuyan adam, simitçi... Kuzgun halen Gima binasının duvarında idi benim için. Belki de bunlardan dolayı heykel okudum Hacettepe'de. Sonra biraz daha büyüdüm; gittim gurbet ellere, döndüm gurbet ellerden yıl olmuş 2018. Bu sefer ayaklarım geriye doğru gitmeye başladı, saatim ise durmuş.

Amcam YIBA Çarşısında esnaftı. YIBA Çarşısının yanı sıra Roma Hamamı harabeleri. Efsane mi gerçek mi bilmezdik, birtakım girişler vardı.

Tünellermiş, Roma Hamamı'ndan Ankara Kalesi'ne, hepsi demir mazgallarla kapalı. Eskiden çok oynamıştım oralarda, şimdilerde gece içen sıçan mekânı olmuş pavyoncuların. Ulus İş Hanı, global ticarete teslim olmuş, Giyim Dünyası. Akman Bozacısı, Mado'ya hibe edilmiş. Anafartalar Çarşısı aynısından da beter; artık kırılıp dökülmeye başlamış, sahipsiz. Mafya çökmüş çarşıya, dükkân kiralamak anca öyle mümkün. Geriye kalan dedim, koştum; periler çaydanlık olmuş. Koştum, sokaklarda ne heykel ne sohbet, kimsesiz sessiz kalmış Ankara. Kuzgun bile gitmiş.

Yüreğim elimde, nefesim dar, ulaştım Güvenpark'a. Oturdum bir banka, derin bir nefes çektim içime şükrederek, ya burayı da otopark yapsalardı...

Akın Atauz Özel Sayısı

Ulus Devlet Sürecinde Kent Yangınları

Ankara Yangını 1916

Aykut Alyanak

1923'te Ankara'ya geldiğimiz vakit, bağ evleri müstesna, Hristiyan mahallesinden eser yoktu. Ermeniler ve Rumlarla beraber hayat ve 'umran' denecek ne varsa hepsi sökülüp gitmişti" (F. R. Atay)

Akın Atauz "on dokuzuncu yüzyıl başından Ankara Yangınına kadar kent kültürü ve birlikte yaşamın bazı nitelikleri" başlıklı deneme yazısında Ankaralı gayrimüslimler ve kentsel yaşam üzerine bir takım hipotezler öne sürmüştür. Osmanlı egemenliği altında yaşayan kentlerde ve Ankara'da 19. yüzyıl sonuna, hatta I. Dünya Savaşı'na kadar, pek fazla değişmeden kalmış zengin, renkli bir kentsel kültürel yaşam olduğunu varsayan Atauz, "19. yüzyıl boyunca, kentsel bir arada yaşama ve kentsel çoğulculuk yapısında bazı değişimler olmaya başladığı ve bu değişimlerin 20. yüzyıl başında güçlenerek, var olan beraberliklerin çöküşünü getirdiği" tespitinde bulunur. O'na göre kentsel yapıdaki bu çöküş, büyük bir katastrofi biçimde gerçekleşir; "Ankara'nın büyük bir yangınla neredeyse yok olması, Müslüman olmayan nüfusunun tehcirle veya mübadele ile bitirilmesi ve yüzyıllardır başarılı olan beraberliğin, büyük bir öfke, şiddet ve yağma ile sonlandırılması..."

Konuya girmeden Ankara'nın 19. yüzyıl kültürel yaşamına, demografik yapısına, siyasi gelişmelerine dair yüzeysel de olsa değinmekte fayda vardır. Arkeolojik buluntulardan hareketle Ankara'da ilk yerleşimin Hitit ve Frig dönemlerinde kadar uzandığı görülür. Tabii kente dair asıl gelişmenin Galatların Tektosag boyunun bölgeyi alması ve ardından Roma İmparatorluğu'nun Galatya'daki hakimiyeti ile başladığı, Atauz'a göre yetmiş-seksen bin kişiyi barındırabilecek parlak bir kentleşme süreci geçirdiği, büyük bir kente dair pek çok yapının inşa edildiği anlaşılabılır. Tamamı olmasa da günümüze ulaşabilmiş olan Augustus mabeti, Roma hamamı, Julian sütunu, tiyatro gibi ihtişamlı yapılarına bakarak Galatya eyaletinin başkenti sıfatını layıkıyla taşıdığı varsayılabilir. Uzun yıllar süren Helenleşme döneminin ardından doğudan gelen akın ve istilalar nedeniyle parlak günlerini geride bırakan kent, 11. yüzyılda Türk egemenliğine girerek yeni bir döneme kapılarını açar. Ankara'nın o yıllara ait kentsel özellikleri şer'iyye sicillerinden ve kenti ziyaret eden Avrupalı gezginlerin notlarından incelenebilir.

Ankara Hisarönü, yangın öncesi ve sonrası...

Ankara Hisarönü, Katolik Ermeni Mahallesi

Buna göre kentteki yaşamın çok kültürlü olduğu, Müslüman çoğunluğun yanında önemli bir Ermeni, Rum ve Yahudi topluluklarını barındırdığı görülüyor. Kentte, İç Anadolu'ya has Angora keçilerinden yapılan sof dokumaların gelişmiş olduğu ve ticaretin çoğunlukla bunun üzerinden geliştiği anlaşılmaktadır.

16. ve 17. yüzyıllardan itibaren sof kumaşının dünyaca ünlenmesi ve yükselen talebin. üretimde tek el durumunda olan Ankara üzerinden yapılması, kente yabancı tüccarların yerleşmesine neden olur. Döneme göre Leh, Felemenk, Frenk, İngiliz tüccarlar, malları Avrupa'ya ihraç ederek kent ticaretini canlı tutmuşlar. Sof dokuma işi çoğunlukla Ermeni

zanaatçıların elinde iken 19. yüzyıla gelindiğinde Ankaralı Katolik Ermeni topluluğunun kent ticaretinde baskın oldukları, yabancı tüccarlarla ortaklık yaptığı hatta yüksek eğitim alan cemaat üyelerinin kendi şirketleri üzerinden sof ticareti gerçekleştirdikleri görülüyor. Bu dönemde batıdaki sanayi ve teknoloji hamlelerine bağlı olarak dokuma endüstrisinin hızla gelişmesine karşın, Ankara'daki geleneksel sof dokuma ekipmanlarının yetersiz kalması ve özellikle tiftik keçilerinin ülke dışına çıkarılmasına yönelik hatalı politikalar sonucunda sof ticareti ciddi anlamda çökmeye başlar ve buna bağlı olarak kentin ekonomik yapısında olumsuzluklar görülür.

Öte yandan 1893 yılında tamamlanan demiryolu hattı ise kente bir miktar canlılık getirir. Artık deve kervanlarıyla altı-yedi gün süren İstanbul yolculuğu iki güne düşmüştür. Böylece Ankara'dan taze meyve ve diğer ürünler hızla İstanbul pazarına ulaşırken, İstanbul üzerinden de özellikle ithal ürünler kent pazarına girmeye başlar. Bu durum eski günleri kadar olmasa da yine de rahatlatır ticareti ve üretimi. Fakat bu dönem Balkan Savaşları ve özellikle I. Dünya Savaşı'na girilmesiyle beraber kesilir. Siyasi çalkantılar, ekonomik krizler, Rumeli'nin elden çıkması gibi travmalar, iktidardaki İttihatçı ekibin gözünü -biraz da çaresizlikten- Anadolu'ya çevirmesine ve kurtuluşun ancak etnik temelli olacağına inancını körükleyerek, Anadolu'nun "sakıncalı" topluluklarından arındırılması planlarını hızla yaşama geçirmeye neden olmuştur. Bunun ilk adımı olarak İstanbul'da yüzlerce Ermeni siyasetçi, sanatçı ve aydın tutuklanır ve hızla kent dışına sürgün edilir. Sürgün rotası Ankara'dır. Sincan tren istasyonunda indirilen insanlar Ayaş ve Çankırı hapishanelerine yollanırlar.

Temmuz ayına gelindiğinde Talat Paşa'nın planlarını harfiyen uygulayacak yeni bir ekip vardır Ankara'da, yeni kadro hızlıca işe koyulur. Bir yandan tutuklu aydınlar, öte yandan kent sakini Ermeniler tehcir edilmek üzere toplanarak kabileler halinde kent dışına çıkarılır. Bazıları Beynam'da, bazıları Kayaş'ta, Elmadağ eteklerinde "görevlendirilmiş" ekipler veya gönüllü köylüler tarafından katledilir. Eylül ayında ise geride kalan kadın, çocuk ve yaşlılar trenle Eskişehir ve Konya'ya yollanarak Suriye'ye doğru tehcir konvoylarına dahil edilirler. Mustafa Atıf bu sefer Kastamonu'ya, orada sorun çıkaran vali Reşid'in yerine tayin edilerek katliam planlarını muntazaman yerine getirmeye başlar. Ankara birkaç ayda 10

Akın Atauz Özel Sayısı

binden fazla Ermeni sakinini kaybetmiş, yaşam durma noktasına gelmiştir. Şimdi sırada Rum toplumu ve “tehcir edilememiş” bir miktar Katolik Ermeni ile Hristiyanlara ait “orantısız” servetlerin toplanması vardı. Bu konuyla da Diyarbakır’dan atanan vali Reşid ve yeni polis müdürü Mustafa Durak ilgilenecektir. 1916 baharında başlayarak yaklaşık altı ay boyunca Ermeni mahallelerinden eşyalar toplanarak trenle İstanbul’a nakledilir. İki bin dükkan, üç katedral, dokuz kilise, okul ve evlerdeki değerli ne varsa toplatılır. İlan edilen gece sokağa çıkma yasağı ise zaten ıssızlaşmış olan Ermeni evlerindeki mühürlerin kırılarak malların toplanmasını kolaylaştırmış olur.

Dikkat çekici bir nokta da, söz konusu yangının bu işlemlerden sonraki haftalara denk gelmesidir. Yangın 13 Eylül gecesi başlamış, 15 Eylül sabahına dek sürmüştür, zengin Katolik Ermeni mahallesi olan Hisarönü Mahallesi’nde çıkmış; Çıkrıkçılar Yokuşu, Saraçlar Çarşısı, Bedesten ve Atpazarı bölgelerine kadar sıçramıştır. Çoğu gayrimüslimlere ait yaklaşık 1033 ev, 935 dükkân, 7 kilise, 2 cami ve 3 sağlık kurumu tamamen yanmıştır. 1550 Hristiyan ile 150 Müslümanın evsiz kalması yangının hedef kitlesini gayet net biçimde açıklar. Ankara’nın en müstesna mahalleleri tamamen kül olur. Bir kısım yangınzede çareyi göç etmekte bulur. Yangının çıkış nedeni, yayılmasına dair oldukça çelişkili bilgiler mevcuttur ve görgü tanıklarına göre kundaklama olasılığı yüksektir.

O dönem sürgünde olduğu Ankara’da yangına şahitlik eden Refik Halid’in olayla ilgili yazdıkları dikkat çekicidir “Yangının esrarengiz bir sirayeti vardı. ... Bir saate varmadan ateş dört, beş kola ayrılmış[tı] ... rüzgar yoktu ... Ateş arttıkça havada mevzi bir rüzgar hasıl oldu. ... Birden ... bir yanık kütük ... piyanoları tutuşturdu. Hem nasıl tutuşturmak? Gaz dökmüş, benzin serpmiş gibi ...”

Ayrıca Aziz Nikolaos Rum kilisesinin yangın mahalli dışında (bugünkü Ulus çarşısı) olduğu halde yanmış olması kundaklama şüphesini doğrular niteliktedir. Yangın kentin 8 mahallesini tamamen, 11 mahallesini kısmen yok eder. Bu 8 mahallenin 7’si ise Hristiyan ve Yahudi mahallesiydi.

Ulus Devlet Modelinde Yangının Politikası
Osmanlı yönetimi altında yüzyıllar boyunca büyüyen, gelişen, kozmopolit yapısını koruyan kentlerin 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl ilk çeyreğinde yapıbozuma uğramaları altında yatan nedenlerin başına etnik temelli hareketleri ve yeni devlet yapısının ulus tanımına dayalı gelişimine koymak mümkün olabilir.

Fransa, İngiltere, İtalya, Almanya gibi ulus/devletlerin başını çektiği yeni devlet modeline karşı Avusturya-Macaristan ve Osmanlı çok milletli yapılarıyla ayakta durmaya zorlandığı bir dönemde özellikle Balkanlarda gelişen milliyetçilik akımlarının basıncıyla hızla parçalanmaya ve içlerinden pek çok küçük ulus devletlerin doğuşuna

karşı çaresiz kaldığını görebiliriz. Bu bağlamda söz konusu akımlara dayanamayan kozmopolit devlet yapısının çözülme sürecinde kentlerin de etkilemesi kaçınılmazdı. Çok toplumlu kentler ulus devlet modeline uygun homojenliğe dönüşmeye veya dönüştürülmeye başlandı. İncelemeye çalıştığımız kent yangınlarını ele aldığımız zaman, kentlerin bütünü veya bir bölümünün hedeflenerek yok edilmek istendiği için yanmış/yakılmış olma ihtimali üzerinden değerlendirmemiz çok yanlış olmayabilir.

Ankara kentini incelersek, trajik bir tehcirin kente şok etkisi yarattığını, uzun yıllardır beraber yaşama pratiğini geliştiren, görece hoşgörülü kozmopolit yapının dönüşü olmayan bozulmaya uğratıldığını söylemek mümkün. Tehcirle boşaltılan mahallelerdeki emval-i metrukenin toplanarak kent dışına nakledilmesi sonrası aynı yerde çıkan bir yangını tesadüf olarak tanımlamakta zorlanabiliriz. Zira tehcir sonrası çıkan yangın vukuatlarının sıklığı dikkat çekici. Ermeni tehciri ardından çıkan Diyarbakır, Haçin, Amasya, İzmit yangınları yanında Rum tasfiyesi için de yangına “başvurulduğunu” Edirne, Bandırma, Tire, Ayvalık ve İzmir örneklerinden görebiliriz. Yangınların çoğunlukla Hristiyan mahallelerinde olması, Müslüman ve Yahudi yerleşimlerinin ise az zarar görmesi araştırmaya değer bir olgudur.

Yangının çıkış nedenlerinin muğlak olması, yeterli tahkikatların yapılmaması veya sonuçlarının açıklanmaması, yanan Hristiyan mahalle isimlerinin tutanaklara geçirilmemesi yani saklanmaya çalışılması gibi hususlar yangınların planlandığı izlenimini uyandırmaktadır.

1914’te başlayan Rum tehciri dışında kalan Ankara Rumlarının, Ermenilerden arındırılmış kentte göze batmaya başladığı tarihler ile Katolik Ermeni mallarının toplanması sonrası boşaltılan ve ıssızlaşan Ermeni mahallelerinin gözden çıkarıldığı döneme denk geldiği 1916 sonbaharında çıkan yangın ile bu iki “sorun” da hal yoluna konulmuş olabilir pekala.

Yangın Sonrası Ankara

Her şeyden önce şunu söylemek yerinde olacaktır; tarihi boyunca sayısız savaşlar, işgaller, hastalık ve salgınlar görmüş bir kent olarak Ankara, eninde sonunda ayakta kalmayı başarmış, kader birlikteliği yapan cemaatlerin dayanışması sonucunda yaralarını sarmıştır.

1915 ve sonrası yaşanan kırılmaların ise bu afet ve savaşların çok ötesinde bir zarar verdiğini, kentin toplumsal yapısı ve huzurunu bozduğunu öngörebiliriz. Artık Ankara sakıncalı unsurlarından arındırılmıştı ama aslında bu yıkımdan yeni bir yaşam çıkarabilmenin çok uzağında görünüyordu. Kent belleği de mimarisi de üretimi de tehcir ve yangınla birlikte kaybolmuştu. Muazzam bir mülksüzleştirme yaşanmıştı. Fali Rıfkı yangın sonrası kent hakkındaki görüşleri itiraf niteliğindedir;

“Ankara’nın zengin semtleri ve bakımlı yazlıkları Ermenilerin malı idi. Ermeni lokantasında yiyor, Ermeni otelinde kalıyorduk. Lokantası iyi, yatakları temiz ve rahattı. Tehcir zamanı yıkılmış olmalı idi. Benim gördüğüm Ankara’nın medenilik adına nesi varsa hepsini yakıp kül etmiştik.”

Başkent olma sürecinde kente gelenler karşılarında harap, işlevsiz, bakımsız bir şehir bulmuştu. Kentte zanaat zayıf, usta bulmak mümkün değildi. İmar çalışmaları Macaristan’dan getirilen ustalara yaptırılıyordu. İstanbul’dan zanaatkarlar, mühendis ve doktorlar getirilerek ihtiyaçlar giderilmeye çalışılmıştı. Konaklama yerleri olmadığı için vekil ve bürokratlar Yahudi mahallesinin eskimiş evlerini pansiyon olarak kullanıyordu. Düzgün bir yemek imkanı bile olmadığı için İstanbul’dan çağrılan bir ustaya yüklü kredi desteğiyle kentin ilk modern lokantası açtırılmıştı: Karpiç Ankara’nın yeni sakinleri yakın geçmişte neler yaşadığını bilmeden, belki de görmek istemediklerinden olsa gerek, büyük bir övünçle “tozlu, sıtmalı bir bozkır kasabasından modern bir başkent yaratmanın” başarısını yazıyorlardı.

Sonuç

Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılmasıyla ortaya çıkan devletlerin izlediği saldırgan ve çoğu zaman yıkıcı politikaların neden olduğu mimari ve kültürel mirasın kaybı, “etnik temizlik” bağlamında şehirlerin kozmopolit karakterinin kaybıyla birleştiğinde, 20. yüzyıl kentlerinde yaşanan katastrofinin nedenleri daha iyi anlaşılabilir.

Kentleri kolektif hafızanın kaydedildiği yerler olarak baktığımızda, kolektif hafızanın kentlerdeki değişim ve dönüşümlerin belirleyici faktörleri oldukları sonucunu çıkarabiliriz. Kültürel ve mimari mirasın bilinçli ve hedefli kaybı, kozmopolit karakterlerinin erimesiyle birleştiğinde kentlerdeki yıkımı onarılamaz hale getirmiş oldu.

Bağımsız olan uluslar egemenliklerine aldıkları kentleri, Osmanlı’nın bir parçası gibi algılayarak hem kentsel tipolojileri hem de işlevleri açısından işgal ve sömürge döneminden geldiklerini düşündükleri tüm izlerin mümkün olan en kısa sürede silinmesi gerektiğine karar verdiler. Yeni ulus devletlerin yeni ulusal anlatılar yaratma ve pekiştirme çabaları, kentsel mirasın, kültürel ve mimari alanların marjinalleştirilmesini ve dolayısıyla yok olmalarını hedefledi. Nihai olarak Ulusçuluk ideolojisinin Osmanlı kentleri üzerinde onarılamaz düzeyde yıkıcı etki bıraktığını ifade edebiliriz.

Kentlerin belleği, özgün mimarileri, tüm kültürel mirasları silinmiş, ticaret milli sermayeye devredilmiş, çok kültürlü yapıları dayatılan egemen kültüre terk etmiştir. Yeni ulusların yeni kimlik oluşturma çabaları kentlerin özgün kimliklerinin kaybolmasına yol açmıştır.

Akın Atauz Özel Sayısı

Gülnihal Çelik ile Söyleşi

Bir Ankara Masalı

Ayşegül Çelik

Köpürerek akan dereler, güllü bahçeler,
Tandoğan'daki dut ağaçları..
Ankara, 1960..

1962'de, biz evimizi aldığımız zaman, Beşevler'de asfalt diye bir şey yoktu. Kızılay'dan Bahçelievler'e doğru gelirken para matbaasından sola dönüyorsun, daracık bir yol.. Asfalt, bugünkü DSP binasının bir iki apartman yukarısında bitiyor, ileriler tamamen tarla... Anıtkabir'in eteklerinden bugünkü Döğol Caddesi'ne kadar olan bölümde beş tane Ankara evi vardı, semtin ismi oradan geliyor.

Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi diye bir şey yoktu tabii, yerinde büyücek bir dere vardı, bugünkü kavşak civarında bir bölgede, hayli yüksekte dökülüyordu, sonrasını görmüyorduk zaten. Bizim evimiz bugünkü DSP binasının hemen yanındaki apartmandı, bugün de yerinde duruyor (bina 2024'de yıkıldı). Önümüz dereydi. DSP binasının çaprazına tek kişinin geçebileceği bir tahta köprü yapılmıştı, su aşağıda bayağı derinde akardı... Mareşal Fevzi Çakmak, o zaman Akdeniz Caddesi'nde bitiyordu. Kara Kuvvetleri'nin binası eski Gülhane'ydi. Fakat köprüden yukarıda asfalt olmadığı için çok çamurluydu, kimse oralara kadar yürümek istemezdi.

Köprüyü geçince, yolun karşısında Karacadağ Apartmanı vardı, şimdi yok tabii... Beşevler'in kavşağından Emek dönüşüne kadar bahçeleri birbirine bitişik üç dört tane ev vardı. Şimdiki o koca koca apartmanların, galerilerin, kebabçıların yerinde... Sen düşün o bahçelerin büyüklüğünü... Emek'in ilk evleri İsrail Evleri'ydi. Bir evde iki tuvaleti, ilk defa orada görmüştük.

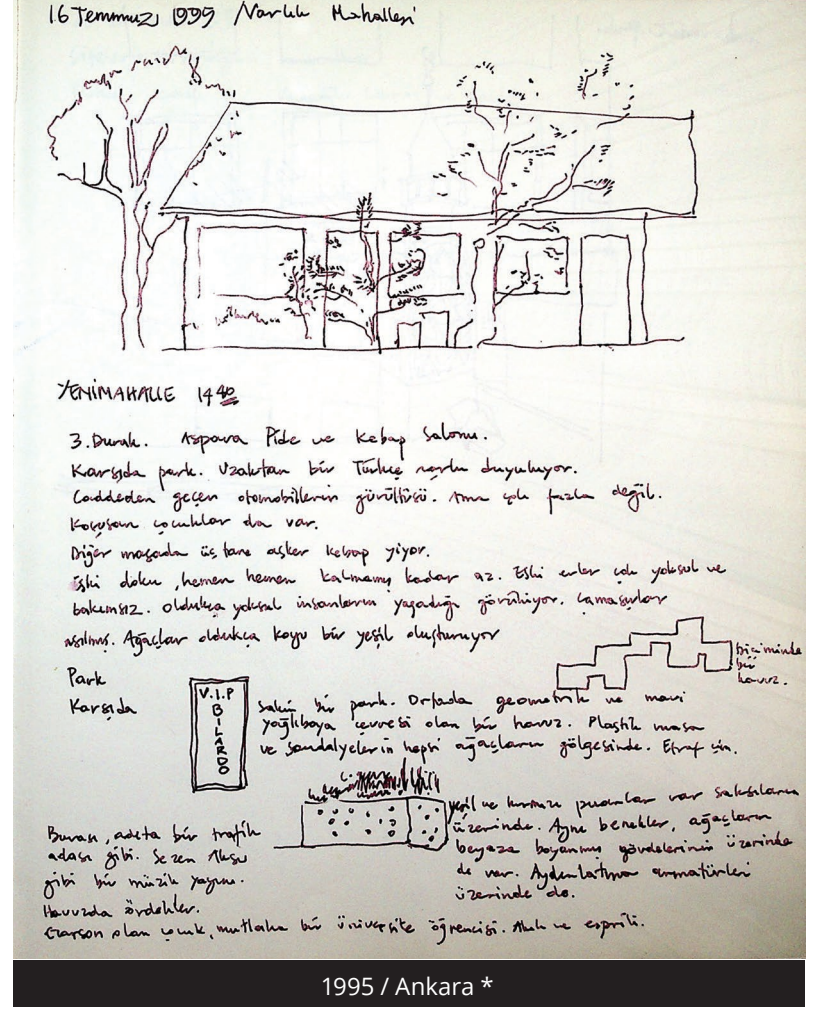
Bütün komşular toplanır, Anıtkabir'in eteklerine pikniğe çıkardık. Havanın çok sıcak olduğu günlerde bir iki komşu çıkınca diğerleri de hemen gelirdi. Geceler de çok güzeldi. Bütün sokağın çocukları beraber olurdu. En küçükle en büyük arasında belki 7-8 yaş fark vardı ama hep beraber bahçe duvarlarına oturur, sohbet ederdik. Makine Kimya'nın çok güzel dutları olurdu, bahçeye sarkan. Sıcak yaz akşamlarında oraya kadar yürür, dut yerdik.

Mebusevleri o zaman da ayrı muhtarlıktı. Evlerin hepsi müstakil, hepsi bahçeliydi. Bahsettiğim yıllarda, orası sahiden de mebusların evleriydi. İsmet İnönü'nün evinin önünde koruma kulübesi vardı. Sabahattin Kudret Aksal'ın evine gitmiştik annemle, bütün duvarları kitapla doluydu. 17 yaşındaydım, hayatımda o kadar çok kitabı bir arada görmemişim. Faruk Erem'lere giderdik sık sık. Kasım Gülek, halkın bindiği otobüsü kullanırdı. Beşevler'de, otobüs durağında onu sık sık görürdük. Zaten mahallede herkes birbirini tanırdı, çok hoş, karakteristik tipler vardı. Trenci amca vardı mesela, beş kızı vardı, bir doktor çantasında yiyeceklerini götürürdü. Bir veteriner hanım vardı, köpeği vardı; Çapkın.. Tombul, sosis bir köpek...

Sinemaya gidişler Nasıldı?

Sinemaya pazar günü giderdik. O hafta annemin arkadaşı Güzin abla, bize gelir, cumartesiden bizde kalırdı. Sait Ali Ankara'nın sekreteriydi Güzin abla, onun notlarını temize çekerti, bazen ben de yardım ederdim. Hala yukarıda Ankara yıldızı var, onun bulduğu... Yıldızı, kendi adı verilmiş. Güzin ablanın geldiği cumartesiler ben gece çok kalmamaya gayret ederdim çünkü sabah erken kalkıp sinemadan bilet almam gerekirdi. Yeterince erken gidilmezse bilet bulunmazdı, sinema saatinde gidip gireyim diye bir şey yoktu.

Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi diye bir şey yoktu tabii, yerinde büyücek bir dere vardı, bugünkü kavşak civarında bir bölgede, hayli yüksekte dökülüyordu, sonrasını görmüyorduk zaten.

Sinemaya gidiş yolum nefisti. O tahta köprüden geçtim. Karşılıklı iki bakkaldan sonra bir kaç katlı küçük apartmanlar vardı, sonra da 6. Sokak... İşte orası çok güzeldi. Kasım Gülek'in ve başka bazı milletvekillerinin evi oradaydı. Sinemaya kadarki güzergahta bahçeler güllerle doluydu. Hiç araba yoktu fakat sokakta hiç çocuk olmazdı, çocuklar evlerinin bahçelerinde oynardı. Sabahın erken saati, kendi bahçesinde kahvaltı eden insanlar görürdüm, ön taraf bütün çiçek doluydu, arkalar sebze bahçesiydi.

Renkli Sinema, bugünkü PTT'nin (yazıda söz edilen Bahçelievler PTT'si de, artık yok) arkasındaki sokaktaydı, pazar matinelere 1 Lira... Film önemli değildi, sinemaya gitmek diye bir ritüel vardı, insanlar olabildiğince temiz, şık giyinir, orada birbirini görürlerdi. Göksel Arsoy filmi varsa hemen anlardık, Göksel Arsoy'a benzeyen dilsiz bir çocuk vardı mahallede, bir de kuaförümüz çok benzerdi. Göksel Arsoy filmi geldiğinde kendilerini göstermek için biri bir köşede, biri bir köşede dururdu...

Tek eğlence sinema mıydı?

Olur mu? O zaman çok pikniğe gidilirdi,

1 Sabahattin Kudret Aksal; Şair, yazar, senarist

2 Faruk Erem; Ceza Hukuku Profesörü, Barolar Birliği'nin kurucusu, AÜ Hukuk Fakültesi eski dekanı

3 Kasım Gülek; 1947 Bayındırlık Bakanı-1948 Ulaştırma Bakanı. Anlatılan dönemde eski bakan ve CHP Adana milletvekili

4 Sait Ali Ankara; Fizik profesörü, AÜ Fen Fakültesi Fizik Bölümü

Akın Atauz Özel Sayısı

Atatürk Orman Çiftliği'ne, Hayvanat Bahçesi'ne... Gençlik Parkı ve Maltepe'deki Köşk Gazinosu da çok önemliydi. Zeki Müren'ler, Ajda Pekkan'lar, Müzeyyen Senar'lar, Gönül Yazar'lar gelirdi oraya.. Gazino, Fahrettin Aslan'ındı.

Demirtepe'nin ucunda Güneypark diye bir gazino vardı. Hep radyo sanatçıları çalışırdı, sanat müziği, türküler... Orada çıkmak kolay değildi. Beşevler'den binip Güneypark'a giderdik. Semaverimizi alır, son derece sessiz bir şekilde müzik dinlerdik. Pahalı değildi, biz anne kız rahatlıkla giderdik. Gece 12'yi geçirmemek gerekirdi çünkü daha sonra otobüs yoktu.

O tarihlerde Ankara'da trolleybüs de vardı galiba?

Trolleybüs Dışkapı-Çankaya arasında çalışırdı. Steysin dolmuşlar vardı, Bahçeli'den kalkanlar Cebeci Dört Yol'a kadar gidiyordu. Ben Hukuk'a otobüsle gidiyordum, çünkü öğrenci bileti 25 kuruştu, dolmuş 75 kuruş.. Bu yüzden otobüsler çok kalabalık olurdu. Fakülteye gidip gelmek bayağı zordu. Bozuk para konusunda hep itiş kakış olurdu.

Hukuk binası, o zaman da sarmaşıklarla kaplıydı. 500 kişilik gerçek bir amfimiz vardı, gerçek diyorum çünkü en tepede otursak

"

Sabahattin Kudret Aksal'ın evine gitmiştik annemle, bütün duvarları kitapla doluydu. 17 yaşındaydım, hayatımda o kadar çok kitabı bir arada görmemişim. Faruk Erem'lere giderdik sık sık. Kasım Gülek, halkın bindiği otobüsü kullanırdı. Beşevler'de, otobüs durağında onu sık sık görürdük.

"

bile, hocanın söylediğini rahatlıkla duyardık. Salonunda dikkatli konuşman gerekirdi. Bahçe çok güzeldi, Siyasalla yan kapılar karşılıklıydı. Öğrenciler sürekli birbirlerini görür, çok iyi bir araya gelirlerdi. O dönem İlhan Arsel ve Bülent Nuri Esen'in arasındaki akademik çatışma öğrenciye yansiyordu.

Ben bir de TBMM'deki ODTÜ barakalarında ders gördüm. Bugünkü Dikmen girişinde iki subay dururdu. TBMM ana binasının önünde hiçbir şey yoktu. Yandaki bu barakalar son derece derme çatmaydı. Etrafında dinlenecek bir yer, bir gölgelik bile yoktu.

Peki Beşevler'in deresi, gülleri ne oldu?

Önce, o eski Ankara evleri, beşevler, tek tek el değiştirdi, yıkıldı. Arkaya Anıttepe ilkokulu yapıldı, sağa sola bir iki apartman daha gelince, toprak yol ciddi bir sorun olarak ortaya çıktı. Kalabalıkla birlikte dere feci halde kokmaya başladı.

Meğer yanımıza yapılan apartmanların bazıları kanalizasyonu dereye vermiş, bunu yapan apartmanlar sel gelince belli oldu, hepsini kanalizasyonlarından su bastı. Bundan sonra dereyi derinleştirdiler. Derin bir v harfi gibi beton bir yatak yaptılar ona. Ama koku geçmedi. Yolun devamını temin etmek için bizim yolun üstü kapatıldı, refüj yapıldı ve Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi çıktı ortaya. Derenin üstü kapatıldıktan sonra, küçük Ankara evleri ve iki katlı apartmanlar hızla yıkıldı, yenileri yapıldı. Ondan sonra Beşevler'de müthiş bir hava kirliliği yaşandı.

HAMİŞ: Okuduğunuz satırlar, 01/08/2011 tarihini taşıyor. Söyleşiyi annemle yaptım. Daha devam edecektim, bir türlü olmadı, sıra gelmedi. Akın'la yarım kalan projelerimizden biridir.

Akın Atauz'u Hatırlamak

Ahmet Asena

Akın Atauz'u ilk kez öğrencilik yıllarımda tanıdım. Bültenlerini katlayıp postalamayı bitirdikten sonra oturduğumuz TMMOB lokali o dönemler için yalnızca bir buluşma noktası değil; farklı kuşakların, farklı birikimlerin ve farklı siyasal-mesleki deneyimlerin bir araya geldiği özel bir alandı. Akın Atauz da bu alanın dikkat çeken figürlerinden biriydi.

İlk bakışta fark edilen şey, dış görünüşü ve duruşuydu: yakışıklı, bakımlı, ölçülü bir şıklık içinde; ama bu hiçbir zaman gösterişe kaçmayan bir haldi. Bu dış görünüşün, bilgiyle, entelektüel derinlikle bütünleştiği kısa sürede anlaşılyordu. Bizim gibi deli fişek gençlere sesini yükseltmeden, kelimelerini tartarak konuşma ve kendisine bir çeki düzen verme ihtiyacı hissettirirdi. Bu, buyurgan bir tavırdan değil, doğal bir ağırlıktan kaynaklanıyordu.

Yıllar içinde yollarımız yalnızca mesleki ortamlarda değil, siyasal zeminde de kesişti. Akın'la ÖDP'de, ardından Yeşil Sol Parti'de birlikte çalıştık. Bu ortaklık, onun şehircilik anlayışının aynı zamanda güçlü bir siyasal ve etik zemine dayandığını daha yakından görmemi sağladı. Kent, onun için hiçbir zaman yalnızca plan paftaları, yoğunluk hesapları ya da teknik mevzuat meselesi olmadı; kent, doğrudan doğruya demokrasi, ekoloji ve toplumsal adaletle ilişkili bir yaşam alanıydı.

Akın Atauz'un çok sevdiğim bir sözü, "Şehir kendini anlatır ama onu duymak sabır ister" cümlesi, onun şehircilik ve bence siyaset yaklaşımının özeti gibidir. Bazı eski arkadaşları inadının meşhur olduğunu söylese de ben hep sabırla dinleyen ve sabırla ikna etmeye çalışan bir insan olarak tanıdım O'nu.

Akın'ın bir şehirci olarak düşüncelerini değerlendirmek benim için çizmeyi aşmak olur ama yazdıklarından ve kısa sohbetlerimizden aklımda kalanlar benim için hayli değer taşıyor. Kentleşme süreçlerini değerlendirirken rant ilişkilerini, siyasal tercihleri ve ekolojik yıkımı birlikte düşünmek gerektiğini açıkça ortaya koyarken, aşağıdaki sözleriyle kentin kendisinin asli bir mücadele alanı haline geldiğini bize bir kez daha hatırlattı.

"Kentler, demografik yığılmanın doruklaşması, rant ve çıkar ilişkilerinin ekolojik sürdürülebilirlik ile katılımcı demokrasi arasındaki eşitsiz mücadele alanı hâline gelmiştir." Öğrencilik günlerinde TMMOB lokalinde başlayan tanışıklık zaman içinde siyasal ve düşünsel bir ortaklığa dönüştü. Yeşiller ve Sol Gelecek partisi olarak katıldığımız 2023 seçimlerinde adaylığı hiç tereddütsüz kabul etti. Sonrasında YeşilSol Parti'ye dönüştüğümüzde, utana sıkıla destek istememize verdiği "Görev bekliyorum" yanıtını da hiç unutamam. Ne yazık ki

yakalandığı hastalık bizi bu değerli destekten yeterince yararlanmaktan yoksun bıraktı. Bugün geriye dönüp baktığımda, Akın Atauz'un hayatımdaki etkisinin, uzun sohbetlerden ya da büyük projelerden değil; bıraktığı ölçülerden, kurduğu cümlelerden ve temsil ettiği duruştan kaynaklandığını daha iyi anlıyorum.

Bazı insanlar hayatınıza yüksek sesle girmez ama sessizce yer ederler. Akın Atauz benim için tam da böyle bir figürdür. Kentleri doğaya rağmen değil, doğayla birlikte düşünen; şehircilik bilgisini etik ve siyasal sorumluluktan ayırmayan; bulunduğu ortamda insana ister istemez daha dikkatli, daha özenli olma ihtiyacı hissettiren bir yol gösterici olarak hafızamda yerini koruyacak.

Bir Şehri 'Görmek' – Seyahat Yazıları

Ayşe Atauz

Tarihsel seyahat yazıları, bir kenti nesnel biçimde anlatmayı hedeflese de bu anlatılar gezginlerin kendi dönemlerinin örtük bilgileriyle şekilleniyordu. Örneğin Roma'ya 18. yüzyılda giden bir "Grand Tour" yolcusu, şehri neredeyse otomatik olarak "antik uygarlığın zirvesi" olarak görmeye eğilimli olur; çünkü eğitim sistemi, sanat anlayışı ve sosyal çevresi bunu ona önceden öğretmiştir. Bu dönemde yazılanlara bakıldığında, çoğu zaman gezginin zihnine yerleşmiş bu örtük bilgi, Roma'nın yalnızca antik kalıntılarının "görülmesine", gerçek şehrin ise anlatıda pek de yer alamamasına yol açmış. Benzer şekilde Dublin'i 19. yüzyılda ziyaret eden İngiliz gezginler, kolonyal geçmişten gelen varsayımlarla şehri "taşra", halkı ise "arkadan gelen" olarak tarif etmişlerdi. Berger'in "görme her zaman bir ön-yargı içerir" fikri, bu tarihsel örneklerde açıkça görünür: Seyyahlar kenti değil, kendi içsel bilgi yüklerini yazıya döküyordu. Bu durum yalnızca Avrupa merkezli örneklerle sınırlı değil; 19. yüzyıl Osmanlı seyyahları Kahire'yi "Doğu'nun egzotik karmaşası" olarak betimlerken, Evliya Çelebi Viyana'yı "kâfirlerin muhteşem ama sapkın şehri" diye yazarken hep aynı mekanizma işliyordu. Kenti keşfetmek ve anlatmak yerine, gördüklerini zihinlerinde var olan haritayı doğrulayacak malzemeler olarak kullanan gezginlerle karşılaşırız çoğu zaman.

Bugün ise modern gezginin örtük bilgisi daha çok dijital imgeler, popüler kültür ve sosyal medya tarafından belirleniyor. Barcelona'ya gitmeden önce zihnimizde Gaudí, La Rambla ve sahil belirir; Houston'da gökdelenler ve otoyollar. Ancak metroya binip Nou Barris'e ya da Third Ward'a geçtiğinizde, medya-imgenin şehrin tamamını temsil etmediğini fark edersiniz. Berger'in "Ways of Seeing'de dediği gibi, çoğaltılmış imge orijinali soyutlaştırır ve tüketim nesnesine dönüştürür; şehir de "check-in" yapılabilir bir arka plan haline gelir.

Berger'in "bakışın yönü" ve güç ilişkileri üzerine düşünceleri, her şehirde farklı biçimlerde ortaya çıkar. Londra'da Westminster ve Soho görülür, Newham ve Deptford görünmez kalır; İstanbul'da Sultanahmet ve Taksim çeker, periferi ve ara sokakların mücadeleleri örtük bilginin filtresinden geçemeyebilir. Örtük bilgi, hâlâ imparatorluk, hâlâ kolonyal, hâlâ dijital hegemonyanın hizmetindedir.

Babam fotoğraf çekmezdi. Elinde her zaman küçük, sert kapaklı bir defter ve çok özenle seçilmiş Pentel marka ince uçlu kalemler olurdu. Roma'da Pantheon'un önündeki meydanda bir kafede oturup önündeki kahve fincanını çizmişti. Forum'un ortasında antik sütunları değil, elinde poşetlerle koşturan bir Romalı kadının topuk seslerini not etti.

5 Şubat 2016 / Houston-ABD *

İşte tam bu noktada durup babam, Akin Atauz ile birlikte gezdiğimiz şehirlere (Roma, Dublin, Barcelona, Londra, Valetta, Houston ve şimdiki evim Plymouth) bir de böyle bakalım. Babam fotoğraf çekmezdi. Elinde her zaman küçük, sert kapaklı bir defter ve çok özenle seçilmiş ince uçlu kalemler olurdu. Gördüklerini seçerek 'process etmek' için gerekli malzeme bunlardı. Ve tabii yanındaki grubu çileden çıkaracak kadar fazla zaman gerektiren bir süreç.

Roma'da Pantheon'un önündeki meydanda, bir kafede oturup önündeki kahve fincanını çizmişti. Forum'un ortasında antik sütunları değil, elinde poşetlerle koşturan bir Romalı kadının topuk seslerini not etti. Valetta'da, Saint Jean Şövalyeleri Sarayı'nın önündeki nöbetçinin, sıkıntıdan telefonundan müzik dinliyor olmasını anlattı. Dublin'de Quay's Bar önündeki meydanda söylenen şarkıyı, sokak performansçılarının davranışlarını, küçük bir yankesicilik olayının nasıl çözümlendiğini, kısaca o meydandaki hayatın tam da o gün ve o saatte nelerden oluştuğunu yazdı. Barcelona'da Sagrada Família'yı gezdik tabii ama saatlerce Eixample'yi de dolaştı, buradaki modernitenin oluşumunu ve evrilişini

düşündü. Barselonalıların ve burayı görmeye gelmiş olanların davranışlarını gözlemledi.

Londra'da, British Museum ziyaretinden çok, bir saatte metroyla gittiğimiz parkta seyircileri içine alan bir tiyatro oyunu kaldı aklında ve yazılarında. Metro girişlerindeki demir işlerine gösterilmiş olan özenden, tuğla işlerindeki beceriden, toplu taşıma sisteminin estetik görünüşüne ne kadar dikkat edilmiş olduğundan, toplu taşıma o gün bizimle kullanan insanların görünüş ve davranışlarından bahseden notlar tuttu. İngiltere'de benim yaşadığım Plymouth şehrini ve çevresinde yaşadığımız köy ve kasabaları çok kereler dolaştık birlikte. Buralarda, sokak tabelaları, dükkan isimleri yapıların çok küçük detaylarını çizdi hep. Ama en çok da buraların en güçlü ve güzel yanını, doğasını çizdi. Yapraklar, taşlar, palamutlar, çiçekler, dallar, ağaçlar, meyveler... Birlikte geçen zamanları yazdı hep: yenilenler, içilenler, konuşulanlar, karşımıza çıkan, etrafımızı dolduran insanlar. Evlerine misafirlığe gittiğimiz arkadaşların evlerini çizdi, çizimleri onlara hediye etti.

Houston'da uzunca bir süre hem ben, hem de kardeşim yaşadık. Bu nedenle bu çirkin şehre birkaç kez geldi. Burayı bir şehir olarak göremedi bir türlü. Merkezi yok, şehir gibi bir hayatı yok, öyle kendi kendine gelişmiş amorf bir yapılar ve yollar bütünü, durmadan da genişlemekte. Kentin iş merkezi olarak düşünülmüş ve bir süre de öyle kullanılmış, şimdi de iş merkezlerinden biri olarak işlev görmeye devam eden 'downtown' da iklimin insana düşman özelliklerinden dolayı yer altında klimalı ortama alınmış sokaklarında gezen insanların hayatlarını nasıl yaşadıklarını uzun uzun yazmıştı.

Babamın defterleri, tam da Michael Polanyi'nin "tacit knowledge" dediği şeyin somutlaşmış halidir. Polanyi'nin "We can know more than we can tell" cümlesi onun çizgilerinde hayat buluyordu. Çünkü o, taşları, ikonik binaları, sosyal medyada dolaşan imgeleri değil; bir saniye sonra yok olacak insanlık kırıntılarını yakalıyordu. Polanyi'ye göre sessiz bilgi "from-to" yapısındadır: Yan unsurlardan odak noktasına. Babam bu yapıyı tersine çeviriyordu. Çizerek, yazarak, bazen bir çakıl taşı, peçete, ya da otobüs bileti toplayarak yan unsurları odak haline getiriyor, böylece bizim ön-yargıyla kör olduğumuz şehir katmanlarını görünür kılıyordu.

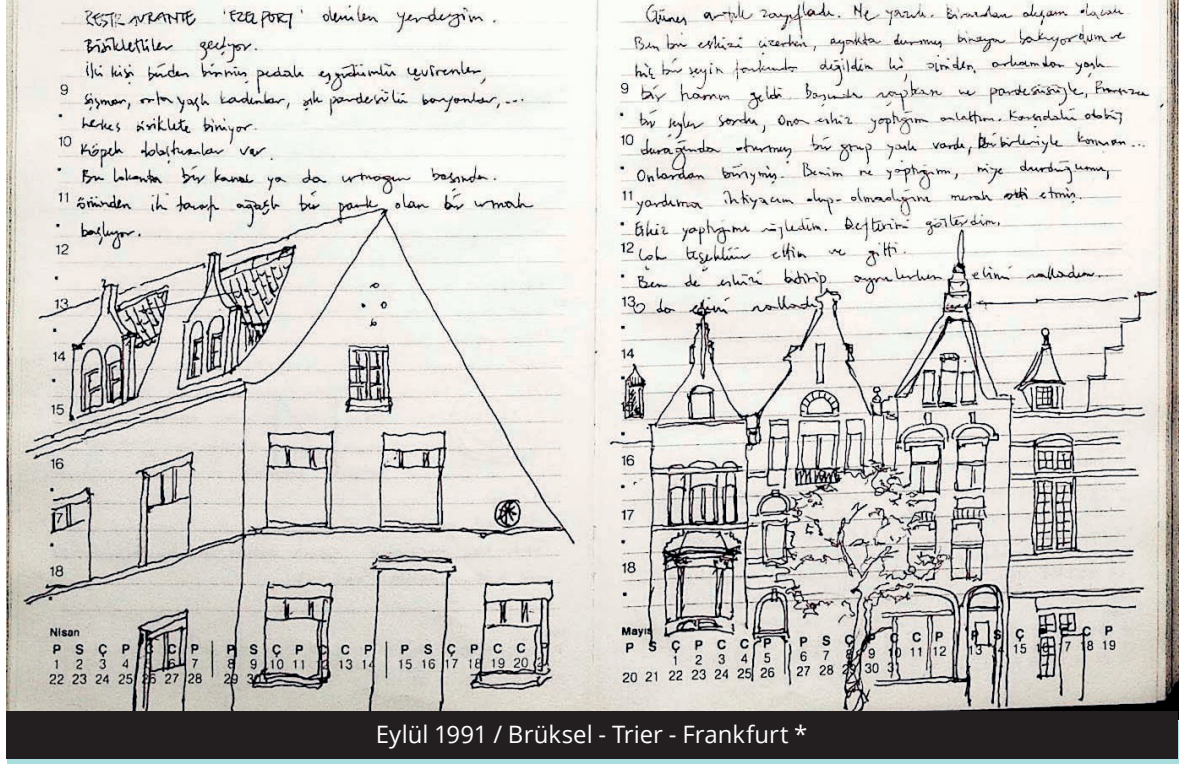
Eskiz çizmek "from-to" yapısını tersine çevirir; bütünü bir kenara bırakıp çatının eğimini, gölgelerin açısını odak yapar. Not tutmak sessiz bilgiyi sözel alana taşır; kokuları, sesleri, ritimleri. Hatıra toplamak ise bedensel uzantı yaratır; bir peçete, bir bira altlığı yıllar sonra o anın sessiz bilgisini yeniden canlandırır. Bu

Akın Atauz Özel Sayısı

Temmuz 2010 / Cunda *

Çizerek, yazarak, bazen bir çakıl taşı, peçete, ya da otobüs bileti toplayarak yan unsurları odak haline getiriyor, böylece bizim ön-yargıyla kör olduğumuz şehir katmanlarını görünür kılıyordu.

Eylül 1991 / Brüksel - Trier - Frankfurt *

Not tutmak sessiz bilgiyi sözel alana taşır; kokuları, sesleri, ritimleri. Hatıra toplamak ise bedensel uzantı yaratır; bir peçete, bir bira altlığı yıllar sonra o anın sessiz bilgisini yeniden canlandırır. Bu üç pratik, babamla birlikte gezdiğimiz her şehirlerde daha farklı deneyimler edinmemizi ve bunlara sahip çıkabilmemizi sağladı. Şehrin bazı parçaları kalıcı değil, tam tersine bir saniye sonra yok olacak olanlardır.

Üç pratik, babamla birlikte gezdiğimiz her şehirlerde daha farklı deneyimler edinmemizi ve bunlara sahip çıkabilmemizi sağladı. Şehrin bazı parçaları kalıcı değil, tam tersine bir saniye sonra yok olacak olanlardır.

Sonuçta Berger ile Polanyi'nin, Akin Atauz'un defteriyle buluşması şudur:

Gerçek seyahat, başka şehirleri görmek değil; kendi görünmez beklentilerimizi, sessiz bilgi katmanlarımızı çizgiye, söze, dokunuşa dökerek dönüştürmektir. Şehir bizi değiştirmeden önce, biz şehrin bize dayattığı bakışın katmanlarını çizer, yazar, hatıraya dönüştürürüz. Gerçek seyahat, işte bu yavaş, bedensel, elle tutulur

epistemolojik direnişle başlar. Bu direniş, Roma'dan Plymouth'a kadar, Akin'ın küçük sert kapaklı defterlerinde devam ediyor.

Defterleri görmek isteyenler için:
<https://akinatauz.com/> (telefonda çok iyi görünmüyorlar, büyük ekranda açmanızı tavsiye ederim)

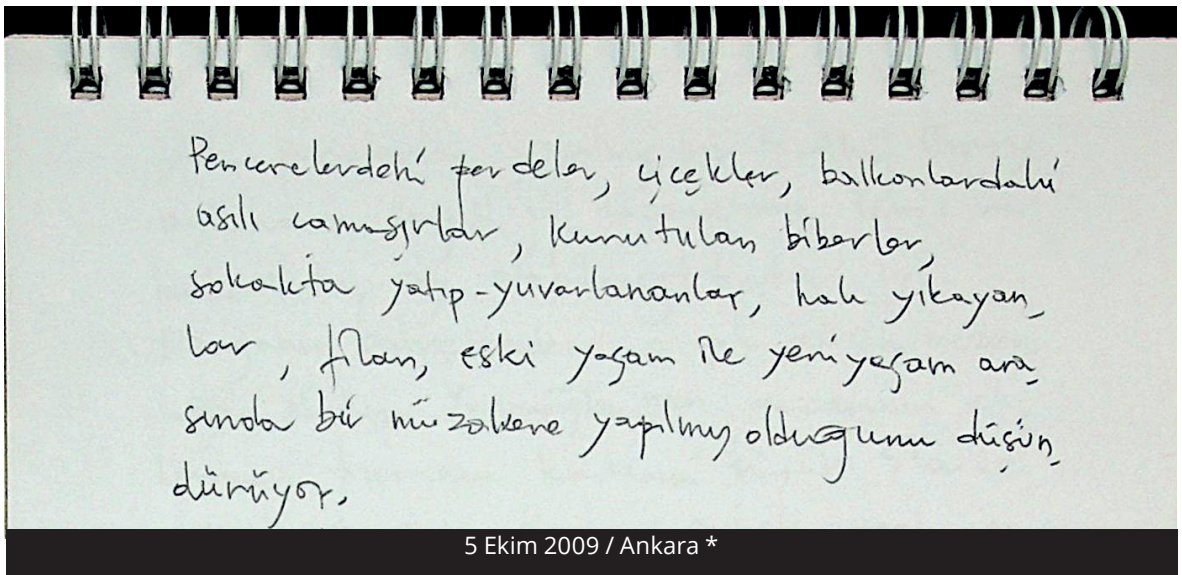
Zuladaki Şehir

H. Gülseren Oray

Sevgili Akin Atauz'un, yaşamı boyunca, özellikle Solfasol Gazetesi'nde tüm okuma ve anlatma eylemlerini, şehirci olmayı bir yaşam biçimi olarak kavrayışını, eşitlik, katılımcılık ve çevre sorunları sınırlarını sorgulayan düşünsel derinliğini yansıttığını, bıraktığı her izde göreceğiz artık.

Daha önce karşılaştığımız ortamlarda dinlemek, dinlerken not almak, konuşmasının akıcı ve olağanüstü genellemeleri ile dinleyene, hem akademik bilgi hem günlük yaşam mottosu vermek hızında geçtiğini rahatlıkla söyleyebilirim.

Bugün O'nun yokluğunda, karşılaşmalarımızda eklenecek bir sözümün olmayışını anımsıyorum. Ancak hangi konuda olursa olsun, duygu ve

5 Ekim 2009 / Ankara *

düşüncelerime yerleştiğini görmem, O'na yazıya döküp, ulaştıramamış olmamın eksikliğini yine de hissedeceğim.

Hiç bilinmez burada bunu açıklamış olmamı hissedip, O'nun büyük bir hoşgörü anlayışıyla karşılayacağına hala eminim. Eksikliğini zuladaki şehir Ankara'da yaşadıkça hep duyacağım kişilerin başında O olacak.

O'na ait aktaracağım birçok anı da, benim O'nu dikkatle dinlemek için hazır halde tavrı almamın anlaşılır bir duygu olduğunu biliyorum, O'nu anmak için düzenlenecek özel basılı yayının bir başlangıç olarak anma aracı olmasını dilerim.

AKIN ATAÜZ'a aydınlık içinde bir sonsuzluk diliyorum

Ankara'da Toplu Taşıma Ücretsiz Olacak mı?

Mehmet Onur Yılmaz

2019 rakamlarıyla yaklaşık 5,7 milyon nüfusu ile Ankara'da kent içindeki toplam yıllık seyahat sayısı 1.8 milyar. Bu her Ankaralı yılda 315 kere kent içi yolculuk yapıyor anlamına geliyor. Diğer bir deyişle ortalama bir Ankaralı iki günde bir dışarı çıkıyor. Yaklaşık 2,1 milyon nüfuslu Paris'te (Zone 75) ise yıllık seyahat sayısı 4.2 milyar. Bu sıradan bir Parisli kent içinde yılda 1900 kere seyahat ediyor demektir, bir Ankaralıdan 6 kat fazla! Ezcümle, Paris sokakta Ankara ise evde yaşıyor! Bunun tek değilse de önde gelen sebeplerinden birisi Ankaralıları evde kalmaya ve mecbur kalmadıkça sokağa çıkmamaya iten toplu taşıma sistemimiz ve bunu değiştirmeliyiz!

Ankaralıları evden çıkmasını isteniyor! Ankara'da toplu taşıma ücretlendirmeden otobüs seçimlerine kadar mevcut haliyle kamusal bir hizmet olma niteliğinden uzaklaşmasının yanı sıra Ankaralıların toplu taşımayı zaruri haller dışında kullanmamaya yönlendiren talebi baskılayıcı bir anlayışla planlanıyor. Talebi baskılamaya yani Ankaralıların kent içindeki dolaşım isteğini sınırlamaya odaklanan bu yaklaşımın kaçınılmaz sonucu kentin, özellikle de kent merkezinin insansızlaşması, rengini, nefesini yitirmesi...

ÖHO'lar: 12 Eylül'den Gökçek'e, Gökçek'ten Yavaş'a Büyüyen Bir Sorun 1950'lerde başlayan elektrikli otobüsler gibi yaratıcı çözümlerin peşi bırakılıp, geç de olsa Karayalçın döneminde başlayan raylı sistem atılımı da Gökçek döneminde kesintiye uğrayınca kentlilerin 60'lardan başlayarak kendi kendilerine ürettikleri toplu ulaşım çözümleri kalıcılaştı; kent içi ulaşım da toplu taşımanın görmezden geldiği talep ihtiyacı artan dolmuş hatları ve özel araç kullanımı ile karşılandı. Özel Halk Otobüsleri (ÖHO) ise hayatımıza 12 Eylül ihtilali ile girdi. Ocak ayında ÖHO'ların indirimli ve ücretsiz yolcuları taşımama tehdidi ile başlayan ve Şubat ortasında toplu taşıma ücretlerine %20 zam ile faturası bir kez daha Ankaralıları kesilen toplu taşıma krizi gösterdi ki toplu taşımanın tek değilse bile ana sorunu ÖHO'lar!

12 Eylül sonrası hayatımıza giren ÖHO'lar altın çağını 90'ların ortalarında Gökçek dönemi ile yaşamaya başladı. 90'ların ikinci yarısından itibaren Ankara'da toplu taşıma bir ulaşım hakkı meselesi olmaktan kentlileri ulaşım talebi üzerinden esir alan ve bir bütün olarak tezgâha çeken bir soyguna dönüştü! Ankara'da karanlık çağ sona erele 6 yıldan fazla oldu. Yavaş dönemi Gökçek dönemi ile karşılaştırıldığında toplu taşımada bazı iyileştirmelerin ve

yaklaşım farklarının olduğunu tespit etmek ve hakkını vermek gerekir ama ne yazık ki esasa ve vizyona dair değişen bir şey yok.

Tehdit Edip Zam Alıyorlar

Adı ile müsemma ilan sitesinin "sarı site"nin sayfalarında gezerseniz şöyle ilanlara görürsünüz: "263 - Etlik Balgat hattı, %25 hisse satılık" fiyat 6.9 milyon lira, (tümü 27,6 milyon eder), ikinci bir ilan "Ankara'nın en gözde hattı (415) tam hisse satılık", fiyat 22 milyon lira... Liste uzayıp gider.

Elimin altında ne kadar zarar ettiklerini söyleyip koca Başkenti; yaşlıları, öğrencileri ve bilumum indirimli kart sahiplerini taşımamakla tehdit eden Özel Halk Otobüsü sahiplerinin açıklamasına dair haber: "Tüm Özel Halk Otobüsleri Kooperatifleri Birliği (TÖHOB) ve Ankara Özel Halk Otobüsçüler Esnaf Odası (ÖHO) imzasıyla özel halk otobüslerine asılan duyuruda "özel halk otobüslerinin ekonomik olarak hizmetleri devam ettirmesinin imkansız hale geldiği vurgulanarak, 1 Şubat'tan itibaren ücretsiz, abonman ve indirimli tarifelerinden faydalanan yolcuların taşınmayacağı bildirdi"

İki haftalık karşılıklı sessizlik ve ardından Şubat 2025 ortasından itibaren geçerli olmak üzere Ankara'da toplu taşımaya %20 zam kararı ve Belediyeden açıklama: "Başkent Ankara'da toplu taşıma giderleri, enflasyon ve yakıt fiyatlarındaki artış nedeniyle yükselmiştir. Özel işletmecilerin sürdürülebilirlik talepleri ve EGO Genel Müdürlüğü'nün maliyet analizleri sonucunda, 16 Şubat 2025'ten itibaren tam bilet 26 TL, öğrenci bileti 13 TL olarak belirlenmiştir."

Aradan 8 ay geçti ve geçen hafta %35'lik yeni bir zam açıklandı. Üstelik Mansur Bey'in ağzından toplu taşımanın ücretsiz olacağı açıklamasından sadece 27 gün sonra. Son 1,5 yılda %273, son 50 ayda % 368,42 zam!

Ankara'da toplu taşımaya yapılan son zammın ardından Temmuz 2023'te 9,5 TL olan tam otobüs bileti ücreti bugün 26 TL

oldu: 1,5 yıldaki artış %273! Aynı dönemde mazot fiyatında %28, asgari ücrette ise %121 artış oldu. Toplu taşımada tam biletteki artış oranı artışa dayanak olarak gösterilen diğer kalemlerin 2,5 ila 10 katı oldu. Aradaki büyük fark izaha muhtaç! Son ilan edilen % 35'lik zam ile son elli aylık toplu taşıma zam oranı %368,42'ye ulaştı.

Senaryo düzeninde okuyunca olsa olsa bir soygun filmine ait gibi duran bu olay dizisi ne yazık ki bizim hayatımız: dünyanın önde gelen kentleri ücretsiz toplu taşımayı konuşup hayata geçirirken bize yaşatılanın ta kendisi: Ankara'nın Toplu Taşıma Tezgahı!

Bir yandan zarar ettiğinden(!) şikâyet eden ÖHO esnafı, bir yanda yakıt maliyeti ve personel ücretleri bahanesi ile toplu taşıma ücretlerine zam üstüne zam yapan Belediye ve bir sürü laf kalabalığı... Laf kalabalığı yandaş basınlar arası sert atışmalar olarak cereyan ettiği için aslen ne olduğu ile ilgilenen de pek yok. Herkes karşı tarafı dövme derdinde. İki tarafın kayıkçı kavgasında sopayı arada kalan Ankaralıları yiyor!

"Sürdürülebilirlik" Talep Eden Kim?

Ankara Büyükşehir Belediyesi Şubat 2025'te yaptığı zam ile ilgili açıklamasında personel gideri, enflasyon ve yakıt fiyatları gibi bildik bahanelerin yanına özel işletmecilerin 'sürdürülebilirlik talepleri'ni de eklemiştir. Maaliyetler ile zam oranı arasında farkı anlamak için tam da buraya bakmak gerekiyor. Belediye açıklamasında "sürdürülebilirlik" diye geçeni biz Ankaralıları ÖHO sahiplerinin Ocak ayı içinde otobüslere astıkları tehdit içerikli açıklama olarak biliyoruz. ÖHO sahipleri otobüslerine astıkları duyuruda "özel halk otobüslerinin ekonomik olarak hizmetleri devam ettirmesinin imkânsız hale geldiği"ni belirterek indirimli veya ücretsiz ulaşım hakkı olan kimseyi taşımama tehdidi savurmuştu. EGO aynı sertlikte bir açıklama ile yok öyle bir şey demeye getirdi. Şubat ortası itibarıyla ulaşım ücretlerine sessiz sedasız yapılan zam ile Ankara Büyükşehir

Akın Atauz Özel Sayısı

Belediyesi ile ÖHO sahipleri arasında sulh sağlandığını anlıyoruz. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi bir kez daha ÖHO'lara nakit destek kararı aldı. Kriz bir sonraki danışıklı dövüşe kadar gündemden düştü!

“İş Potansiyeli Yüksek ÖHO Hattı”: Fiyat 22 ila 30 Milyon!

Birileri aklımızla dalga geçiyor! Bir kısım bizim ÖHO esnafının zarar ettiğine ve zorunlu olarak da +65 Ankaralıları, öğrencileri, engellileri taşımama kararı aldığına ikna olmamızı bekliyor, Belediye ise maliyetleri işaret edip zammı makul göstermeye çalışıyor! Zam oranı ile maliyetler arasındaki fark belediyenin iddiasını çürütüyor. Yazının girişinde iki örneğini paylaştığım satılık ÖHO hattı ilanlarına bile tek başına bakılınca ÖHO esnafının zarar ettiği iddiasının doğru olmadığı açıkça görülebilir! Zarar ettiği bahanesi ile isyan eden esnaf otobüs hattını sarı sitede Şubat ayında 22 ila 30 milyon aralığında satışa koyuyor. İlanlara da ekliyor: “İŞ POTANSİYELİ YÜKSEK”, “ANKARA’NIN EN GÖZDE HATTI...” Bugün bu fiyatlar 40 milyona dayanmış durumda!

Peki Aslında Ne Oluyor?

Önce bildiklerimizi özetleyelim:

- *Ankara'daki en işlek en kalabalık hatları Özel Halk Otobüsü İşletmecilerine tahsis edilmiştir.*
- *EGO'ya ait otobüsler bu hatlardan ya tümünden çekilmiştir ya da ihtiyari ve seyrek olarak hizmet verir.*
- *Bugün o hatlardan birinde bir işletme sahibi olmanın bedeli Şubat 2025'te 20 ila 30 milyon TL'ydi. (Bugün 40 milyon TL - 750.000 USD bandında)'dır.*
- *Aynı hatlarda otobüs sahibi olan esnaf sürekli zarar ettiğini iddia etmektedir.(!)*
- *Kalan hatlardaki yolcuları taşımaya çalışan EGO da her yıl bol sıfırlı zarar açıklamaktadır.*
- *Ankara'da, 2019 yılı verilerine göre 1500 civarı EGO otobüsü, 300 civarında ise ÖHO bulunmaktadır. (Merkez ilçeler dışına yolcu taşıyan Özel Toplu Taşıma Araçları hariç)*

Bu bildiklerimizle değerlendirdiğimizde görüyoruz ki 300 otobüslük ÖHO filosunun sahipleri (ki bunların kim ve kaç ayrı kişi olduğunu bilmiyoruz) Gökçek döneminin başından bu yana yerleşik bir düzen kurmuşlardır ve üzülerek belirtiyim ki bu düzen Mansur Yavaş döneminde değişmemiştir, böyle giderse değişeceğe de benzemiyor. Ocak ayı başından bu yana yaşananlar bir kez daha göstermiştir ki bu 300 otobüslük güruh Gökçek zamanında kendilerine bahşedilen, Ankara'nın toplu taşıma tezgahını yönetme ve dahi 6

milyonluk Ankara'nın toplu taşıma fiyatlarını belirleme gücünü korumaktadır.

Diğer yandan EGO da her zam döneminde ne kadar zarar ettiğini bol sıfırlı rakamlarla duyurur ve zam yapmakta ne kadar haklı olduğuna biz Ankaralıları ikna etmeye çalışır. Zarar ettiği bilgisi doğrudur elbette! Verdikleri rakamların doğru olduğunu varsayabiliriz zira tüm “kârlı” hatlar 300 otobüs sahibine verildiği için kalan hatlara yetismeye çalışan 1500 otobüslük filonun “zarar” etmesi beklenmedik değil! Zira Belediyenin 2019 kent içi seyahat rakamlarına göre ÖHO başına düşen yolcu sayısı EGO otobüsü başına düşen yolcu sayısının en az iki katı. ÖHO otobüsleri kendilerine tahsis edilen hatlarda tam (%100-120) kapasite çalışırken EGO otobüsleri ortalama %40 kapasite ile çalışıyor. ÖHO sahiplerinin otobüslerinde indirimli ve ücretsiz yolcu taşımak istememeleri de bundan olsa gerek; zaten tam bilet ücretiyle tam kapasite yolcu taşıırken kendi tabirleriyle bu “beleşçiler” de kim oluyor!

Başka Bir Toplu Taşıma Mümkün!

Bu kadar saçmalığın içinde önümüzden kaçırılan basit matematik şu: Başka hiçbir şeyi değiştirmeden 300 otobüslük rant filosu Ankara'nın toplu taşımasından el çektilirse ve EGO kendi filosunu güçlendirerek bu 300 otobüse terk edilen hatları ikame etse EGO'nun “zarar”ı azalırken, Ankaralıları ise yılda bir kendilerini ulaşım hakkı ile tehdit eden doymaz para babalarından kurtulur! Biz de Ankara'da başka bir toplu taşımanın olanağını konuşmaya başlayabiliriz.

Toplu Taşımada Unutulması Gereken İki Kavram: “Kâr” ve “Zarar”

Ankara'da yerel yönetim bağlamında son 30 yılda içine sürüklendiğimiz debdebe içinde bize unutturulan pek çok şey var. Onlardan biri de toplu taşımanın aslı amacı! Toplu taşıma “kâr” konusu olmaması gerekir, toplu taşıma için yapılan harcama da “zarar”dan sayılamaz! Toplu taşıma vücudun dolaşım sistemi gibidir, kan yerine kentlileri taşır, kentlilerin kendilerini gerçekleştirme serüvenlerinde kentte var olmalarını ve haklarına ulaşabilmelerinin gereği kamusal bir hizmettir. Sevgili Akın Atauz bunu Özel Halk Otobüsleri Kalkıyor (<https://solfasol.tv/ozel-halk-otobusu-kalkiyor/>) başlıklı yazısında detaylıca anlattığı için buna tekrar girmeyeceğim.

Bu Cendereden Nasıl Çıkacağız?!

Evden çıkmamızı istemeyen, çıksak bile erişmekte türlü zorluklarla ve dahi

ÖHO'cuların tehdit ve kötü muamelesine maruz bırakıldığımız bu toplu taşıma sistemi Ankaralıları için bir cendere! Bu cendereden çıkmak düşünce sistemimizi değiştirmeden mümkün olmayacak. ÖHO'ların varlığı ve sahip oldukları lobi gücü bu düşünce sisteminin temel unsuru ve devreden mutlaka çıkarılmalı! Bu kapsamda ilk yapılması gereken ÖHO sahiplerinin baskısı ile yapılan son toplu taşıma zammının iptal edilmesi olmalı. Ardından ve hemen toplu taşıma sistemimiz, aslen kentsel hizmetlerde öncelik sahibi olması gereken yaşlı, engelli, öğrenciler nezdinde milyonlarca Ankaralıyı yok sayan, bizi tehdit eden rantçıların elinden alınmalı ve en kalabalık hatlardan başlayarak tüm Özel Halk Otobüsleri kademeli olarak seferden kaldırılmalıdır. Bu yapılırken işsiz kalacak ÖHO emekçilerine istihdam önceliği verilerek aynı hatlarda EGO otobüsleri devreye sokulmalıdır.

Herkes için Erişilebilir, Konforlu ve Ücretsiz Toplu Taşıma Mümkün!

Sistemdeki bu öncü revizyonun ardından kamusal bir hizmet olan ve pek çok insan hakkının da öncülü olan ulaşım hakkının bir gereği olan toplu taşımayı ucuzlatmaya yönelik politikalar belirlenmeli ve uygulamaya konmalıdır.

- Bu kapsamda ilk aşamada ve hemen, sürekli toplu taşıma kullanan Ankaralıları için sınırsız binişli, sabit ücretli abonman kartı çıkartılmalıdır.

- Ve hemen ardından ücretsiz toplu taşıma hedefi ile dünyadaki iyi örnekleri de dikkate alarak Ankara'da toplu taşımanın tümünden ücretsiz olacağı bir plan için çalışmaya başlamalıyız.

- Hem iklim krizi ile mücadele hem özel araç kalabalığından kurtulmak için ama en önemlisi insanların sokağa, kente ulaşmasının önündeki tüm engelleri kaldırmak için herkes için erişilebilir, konforlu ve ücretsiz toplu taşıma bir hedef olmalıdır.

Yapılması gerekenler bunlarla sınırlı değil elbette ama Ankara Büyükşehir Belediyesi, bu aşamaların tümünde ve mutlaka, hepimizi tek tek ilgilendiren bir konu olan toplu taşıma konusunda karar alırken göstermelik olmayan gerçek katılımıcılığı esas almalı, kentin tüm kurum ve aktörlerini ve dahi 6 milyon Ankaralıyı, en az ÖHO sahipleri kadar dikkate almalıdır.

Hamiş: Daha fazlasıyla ilgilenenler için Sevgili Akın Atauz ile Ankara'da toplu taşıma ve ulaşım hakkı üzerine yaptığımız programların bazılarının karekodları aşağıda...

AKIN AKIN ANKARA Kentte Bir Yerden Bir Yere Gitmek 5 Aralık 2021	AKIN AKIN ANKARA Ankara'da Ulaşım 16 Ocak 2022	AKIN AKIN ANKARA Ankara'da Ulaşım Sorunu 23 Ocak 2022	AKIN AKIN ANKARA Ankara'nın Ulaşım (2) 6 Şubat 2022	AKIN AKIN ANKARA ÖHO Eylemi ve Ulaşım Hakkı 13 Mart 2022

Akın Atauz Özel Sayısı

Bu yazı usulca yürürken bir hizayı takip eder ve müziğe kavuşur, yolda hüznü toplayıp dereye bırakır

Ebru Baysal

Sevgili Akın,

Dünyalar kadar sözün bittiği yerde benim için yeni bir dünya başlar. Burada adımlar var. Ve ben senin sesini tam da buradan biliyorum. Sadece yollar adımlar mum yanırları ve kendime bir anlatı. Benim konuğu bol içim, niçin mimarca bir toplanma alanı olmasın.

Dünyalara sığmaz büyüklükler var. Orada hepimiz için sesler ve tonlar mevcut, hazır ve öylesine bilge. Özgün Ankara kumaşından tanıdık gibi... biraz esinti olsa, hemen ses verir. Şu an sesini hatırlıyorum ve oldu işte... senin sesin bu yazıya katıldı bile. Dünyada henüz bilinmeyen bir an var. Henüz yaşanmamış olan. Şimdi, belki az sonra ya da benzersiz bir yakınlıkta yaşanabilir.. Bu Ankara'nın adımlandığı, atomun bir an için sanki ilk kez fark edildiği, mesela bir mimarlık öğrencisine, bir şehir sevicie yakışır heyecan. Bir tohum bombası gibi coşkulu kentsel bir eleman bu an.

O bir an, yürüyen adımlar göz hizasıyla buluşur. Çirkin bir tabelaya karşı dik durulur. Sevgisiz yerlerden sevgili insanlardan geçilir. Oraya öylece bırakılmışlığa boyun eğilirken, gökte uçan bir kanat çırpıcının eli tutulur. Akşama, Tunalı'ya, kitaba kahveye hala çok özen gösterilir. Adımlar, Cinnah 19'u duyarken, oralardan parlayan güzel sesler bir ölçü yudumlanır. Ay yüzlü bir dostluk anı sessizce "middle east technical" diye hecelenir. Türk kahvesi serpilmiş kırmızı elma dilimleri çay ile buluşurken yeni nesil idrak edilir. Sergi mekanı düzgün dörtgenlerden dile gelir.. O an şömine başı

derinleşir, eski bir Gazi Mimarlık anı filizlenir, yurt dışı konuşulurken, bariz bir hızda Konur Sokak, Dost Kitabevi yine belirir. Aşağıdan yukarıya Ulus-Kızılay-Tunalı hattı bir an için tek kareye dolar, yeni nesil bütün okullar sanki Eskişehir yoluna ve yeni kütüphanelere emanet edilmiştir. Her şey şimdide instanın kaydırma hızına eşitlenir. Hatırlamanın yolculuğunda adımlar Kale'ye çıkıyorsa adım kabiliyeti Cinnah'tan aşağı iniyordur.

Sevgili Akın, bu minvalden özet; ince bir akışa hiza olacak bir dereye dair olmaktadır, o da senin hassasiyetin gibidir. Her anı duyarlı cümlelerin ve şehirini sevme isteğini haykıran kelimelerinin bendeki izidir. Senin kendi yolunu açma cesaretindir. O henüz yaşanmamış an için, dünyanın kentlerinden Ankaralılar, bilmem ki hangi lezzet anının ortak noktasında biz olana kendini açar... Bir Ankara kalbi dünyanın nerelerinde uyanır? Kalp içinde kalp olan Ankara, beklenmeyen bir ana, hangi ortak duygudan açılır? Mesela bitter çikolata ve koyu kahve bir lezzet anı Ankara toprağına şimdide hayale mealen bağlanır mı? Canlılık Ankara'ya her yönden akar mı?

"Oda içinde oda", "oda ada"; "İthaka" hatırlayanların kalbinden yola çıkar mı? Bu hayal gücü toplanişı Ankara'da bir müzik halini harekete geçirir mi? Acaba hangi tuşlar, siyah bir piyanoda olmak ve Kızılay'da meydana konmak ister? Kırmızı paltolu hangi kız çocuğu bunu çalmayı diler.. Beyazlar giymiş hangi çocuklar çok sesli bir koro olup, piyanoya yaklaşırlar. Akşamüstü kızılığı, meydana bakan pencerelerde yansırken Ankara'da hangi sonbahar ılık bir esintiye güç verir ve

güneşe en güzel sarı kırmızılar bahşeder? İşte o an, tüm hatırlamalar gibi, dört bir yandan adımlar, yaylılar, davullar, nefesliler birbirine yanaşır. Bazı pencereler açılır, artırılmış gerçeklik hakiki olur pencerelerden alana müzik akar.. Renk ve ışık gösterisi kaçınılmazdır. Bir grup boşlukta dans etmeye başlar. Güvercinler, ebabiller, kızlar ve oğlanlar, çocuklar ve kediler... bebekler ve anneler, babalar ve her yaşta gençlik müziğe açılır. O an işte Sevgili Akın, senin Ankara adımlarının canlılığını herkes duyar. İncesu deresi bir dere olmadan çok önce sadece bir ışıktı. Ve cümlelere sızmıştı. İncelik yürümüştü. Bu nedenle bu anlatı, mimarca kalemlerin ve bütün şehir sevicilerin kelimelerinden de esinle, bizim kalbimizde ışıktan bir işçiliktir.

İki binli yılların öncelerinden, yirmi iki binlerin sonuna kadar yürüdüğün, aktardığın, izlediğin ve konuştuğun şehirler için sonsuz minnettarız.

Sevgili Akın Hocamız, düşünce evrenini, düşünmenin sende beliren uzayını bize bir kitap gibi açtın. Anlatımın, bilgiyi avuçlarınla kavrayışın bize geçti. Hem bütünleştirme hem de ayırt etme gücünle kalbimizde alanlar açtın. Aktarırken fotoğraf oldun, detay oldun. Saçak kenarı, duvar hizası, yoldaki yabancıların kalbi oldun, malzemenin izini gören duvardan aldın görünmeyen uzaydan, deneyiminin vurgularından bize yine geri getirdin ve bunu öylece olduğun yerde, kolaylıkla yaptın.

Akın Hocamız, Varlığın kalbimizde daimi bir çalışkanlıktır. Varlığın kalbimde bir iç disiplin, o genişlemeye devam ediyor.

Yeryüzü Aşkın Yüzü Oluncaya Dek!

Gözdem Tubay

Yazdım yazdım; sildim. Yazdım yazdım; sildim. Ama neydi... senden ilk öğrendiğimiz şeylerden biri: "Yazıp yazıp, buruşturup kağıtları çöpe atacaksın gecenin sonunda; sonra yeniden sıfırdan başlayacaksın!" Daha ne incelikler, zaman bükmeler, kafa açmalar...

Sen, büyüdüğümüz yıllar boyunca bizim Akın abimiz olurken, aynı zamanda "arkadaşımız Akın" la olmak gibi büyük bir şansa sahip olduk.

Yeryüzü Aşkın Yüzü Oluncaya Dek!

Foto: 2017 yılı; en sevdiğim aktivitelerden biri Gazete Solfasol paketlemek...

Akın Atauz Özel Sayısı

Ankara'nın Gayriresmi Nüfusu...

Alanur Çavlin

Nüfus deyince aklımıza kocaman sayılar gelir. Bu yazının Ankara'nın gayriresmi nüfusu ile ilgilenmesi, insanların toplamından oluşan sayılardan ziyade, nüfusu oluşturan insanların çeşitliliğine yönelmeyi denemesindendir. Her ne kadar nüfusbilim-demografi, alanın uzmanlarına toplamları, hızları ve ortalamaları hesaplama konularında bilgi ve beceri vermişse de, bu toplama gerektiğinde bir çeşit kaleydoskopla bakabilme becerimiz için formal eğitim tek başına yeterli olmuyor. İşte bu ikinci beceri sayılardan geleni anlamlandırabilmemizi, sayıları sorgulamamızı, sayıların bazen gösterdiğini bazen ise göstermediğini yakalayabilmemizi sağlar. Ben, yazımda bu dürbünü Ankara nüfusunun çeşitliliğine bakarak; geçmiş ve bugün için- ilki 20. yüzyılın, ikincisi 21. yüzyılın ilk çeyreğinde- iki tur çevireceğim; bakalım olduğu kadar.

Cumhuriyetin başkenti, Türkiye'nin en kalabalık ikinci şehri Ankara, tahminlere göre 3000 yılı aşkın zamandır, çeşit çeşit insana memleket olmuş. Uzun yıllar Kale ve Hacı Bayram civarında süren yerleşim 20. yüzyıla birlikte sayısal olarak artar ve yayılırken, dönemin siyasi hedefleri ile etnik ve dini çeşitlilik azalmış. Osmanlı sayımlarına baktığımızda 1830'da, Ankara'nın Müslüman ve çoğunluğu Rum ve Ermeni halklarından oluşan gayrimüslim nüfuslarının birbirine çok yakın olduğunu görürüz. Sadece erkeklerin oluşturduğu 11.496 kişilik yekunda, dini ve etnik farklılıkların bir arada olduğu bir görüntü takılır dürbünümüze. Takip eden yıllarda Ankara'nın nüfusu hızla kalabalıklaşmaya başlar. Ancak bu dönüşümde farklı toplumların hikayesi birbirine benzemez. Ankara, Türk ve Müslüman toplum için göç edip yerleşmek ve kök salmak için cazip hale gelirken, dünya savaşı ortamı ve ulus devlete doğru ilerleyen süreç içinde gerçekleşen bir dizi siyasi adım nedeniyle, Ankara'da yaşamaya devam etmek diğer topluluklar için imkânsız hale gelir.

1904-5 Sayımını ve aynı dönemin kayıt verisini temel alan 1914 öncesi tahminler Ankara'da, 69.066 Müslümana karşılık, 15.599 gayrimüslim yaşadığını gösteriyor. Sonrasında Birinci Dünya Savaşı, 1914 Ermeni Tehciri, 6 kilisenin ve çoğunlukla kilise cemaatlerinin yaşadığı 1000 civarında evin hasar gördüğü 1916 Büyük Ankara Yangını ve 1923'te Lozan Antlaşması ile yürürlüğe giren Mübadele sonrası Anadolu'da yaşayan Ortodoks Rumlarla, Yunanistan'da yaşayan Müslümanların zorunlu yer değişimi, farklı şekillerde

Ankara nüfusunu, bu nüfusun özelliklerini, ihtiyaçlarını, geleceğine yönelik eğilimlerini, nüfusun toplamı kadar tek tek tüm insan çeşitliliğini bildikçe anlıyoruz. Hem çeşitliliği hem de eşitsizlikleri ortaya çıkarmak için, bütün sayılara, tekrar tekrar sorgulayarak ve daha fazlasını isteyerek bakmamız gerekiyor.

gayrimüslim toplumu Ankara'dan sürdü.

1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımı, Cumhuriyet Türkiye'si'nin kuruluş projelerinden biridir. Bu yıllarda nüfusa atfedilen önem, Türkiye'nin ne kadar kalabalık olduğu kadar, nüfusunun ne kadar Türk ve Müslüman olduğu ile de ilgiliydi. Hele Ankara'nın başkent olarak rüştünü ispat etmesi için nüfusunu bilmek son derece önemliydi. Her çeşit veri gibi, sayım verisi de neyi görünür etmek istediğimize göre toplanır. Bu, sayımın hatalı ya da hileli olması demek değildir. Bilakis, ilk nüfus sayımları dönem ve olanaklar göz önüne alındığında oldukça başarılı veri toplama faaliyetleridir. Ancak tabii ki, dönemin siyasi ihtiyaçlarına uygun soruları içerir.

İşte bu ilk sayımda, 1927'de, 405 bin civarındaki Ankara nüfusunun, sadece 4300'ü gayrimüslim Ankaralıydı. Değişim hızla devam etti, Ankara, 50'lerin başında artık milyonluk bir kentti. Sayım sonuçları bu gerçeği azalan yüzdelere teyit ederken dini çeşitliliğin ışıltıları dürbünde görünmez olmuştu. Rum-Ermeni-Yahudi azınlıkların ne kadar az olduğunu göstermeye artık gerek kalmadığından mı diyelim, anadil sorusuyla yapılan hesaplamalarda göze batan Kürtlerin sayısını bilmezden gelmek için mi diyelim, artık siz hangisini akla yakın bulursanız, 1965 Sayımından sonra anadile ve dine göre tabülasyonlara sayım sonuçlarında yer verilmedi. 1980 Sayımından itibaren ise tamamen çıkarıldı bu sorular sayımlardan.

Sorular sayımlardan çıkarılır çıkarılmasına, tabloların kategorileri politik tercihlerle biçimlenir ancak, göçler çağı dediğimiz bu çağda, toplumun etnik ve dini çeşitliliği nasıl görmezden gelinir? Göremezsek bir dürbün daha vermezler mi insana? Al sana çiçek dürbünü bakışı ile bugünlerde Ankara:

Son resmi istatistikler (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) Ankara'da 5.864.049 kişi var diyor. Bu nüfus diğer bütün illerde olduğu gibi daimî adresi Ankara olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile yasal ikamet izni ile Ankara'da yaşayan yabancı ülke vatandaşlarını içerir. Dürbünü bu sayıların üzerine tuttuğumuzda 2011'den beri Suriye'deki iç savaştan kaçıp yaşam mücadelesini Ankara'da sürdüren, OSTİM'de ve Siteler'de çalışan, hatta çalıştığı atölyede çıkan yangında hayatını kaybeden gençlerin; Ankara'da doğmuş, Suriye'yi henüz görmemiş arafta kalmış vatansız çocukların bu nüfusun kapsamında olmadığını görürüz. Gelir getiren bir işte çalışmaya yasal hakkı olan bu insanlar, toplam nüfusa dahil olmayınca istatistiklere yansıyan ortalama gelir yükselir, işsizlik daha az görünür ama ülkenin her yerini sarmış kent yoksullarının koşulları değişir mi? Bebek ölüm hızı mı daha az görünür olur yoksa kronik beslenme yetersizliği nedeni ile bodur kalan çocukların oranı mı? Görünen o ki içinde olduğumuz dönemde "makbul nüfus bilgisi" bu verileri ortaya dökmek istemiyor. Ankara'nın nüfusunu, bu nüfusun özelliklerini, ihtiyaçlarını, geleceğine yönelik eğilimlerini nüfusun toplamı kadar, tek tek tüm insan çeşitliliğini bildikçe anlıyoruz. Hem çeşitliliği hem de eşitsizlikleri ortaya çıkarmak için, bütün sayılara tekrar tekrar sorgulayarak ve daha fazlasını isteyerek bakmamız gerekiyor.

Demografi bilgi ve becerisini eleştirel bakışı, hiç bitmeyen merakı, sayıların kendisini ve ötesini sorgulama ısrarı ile yoğurmuş dostum, meslektaşım, hocam sevgili Akın Atauz, seninle Ankara nüfusunu konuşmaya hiç doyamadım, ne çok yazı ve sempozyum (Ama sempozyumun senin bize öğrettiğin, Antik Yunan'daki hali ile) vardı daha.. Senin nüfusa kaleydoskop ile bakan merakın hep yanımda olacak...

Akın Hocam Merhaba...

Mehmet C. Peker

Seni ilk kez Vişnelik salonundaki kürsüde, 68’li hocalarımdan biri olarak, bize “o” dönemin ODTÜ’sünü ve 6 Ocak 1969 Pazartesi günü Komer’in arabasının yakılışını anlatırken görmüştüm. Uzun boyun, özgüvenli duruşun, pos bıyıkların, gülen gözlerin, kelimeleri kullanışın, ses tonun, duygularını dinleyenlere yansıtabilmen herkes gibi beni de çok etkilemişti.

Yıllar sonra, SOLFASOL’ün düzenlediği ve senin rehberliğinde gerçekleştirilen Kale bölgesindeki yürüyüşte tekrar karşılaşmıştık. Aynı bölgeye her gittiğimde bunu hatırladığımı söylersem abartmış olmam. O gün bize “vefat edince Aslanhane Camii önündeki musalla taşına yatmak istediğini” söylediğini de hiç unutmadım. 22 Kasım 2025 öncesinde, Cunda’ya gitmeyi tercih ettiğini ifade etmişsin, ışıklar içinde yat Hocam. Ne yazık ki orada olamadım.

“Önemli değil Peker” deyişini yürekten hissediyor, duyuyorum ...

Her zamanki mütevazı duruşunun ardındaki engin birikimin ile yorumlarını beklemek SOLFASOL toplantılarının en heyecanlı anları idiler. Konuşmaya başladığında da, hepimizi dinlemiş ve anlamış olduğunu hissettirip herkesi konuya farklı bir açıdan da düşünmeye davet edişin en çok yararlandıklarım idi.

Toplantı sırasındakiler ile yetinmeyip sonunda masanın bir kenarında seninle sohbet etmenin tadı da bir başka idi. Çok şey eksik kaldı Hocam ...

Seninle son görüştüğümüz yer olan Bardacık sokaktaki Solfasol Atölyesi, Temmuz ayı ortalarında basılmış halini elime aldığım AKTİF YURTTAŞLARIN BİRKAÇ ARPA BOYU YOLCULUĞU kitabımı heyecanla götürdüğüm ilk yerlerden biri oldu. İki kitap imzalamıştım biri senin adına diğeri de Onur Hocamın adına. Olası en kısa zamanda sana ulaştırılmasını dilediğim kitabın içindekiler ile ilgili sohbet etmek olasılığı benim için çok değerli idi, eminim senin için de.

11 Eylül’de senin sesini duymak ve göz attığından emin olduğum kitabım üzerinden sohbet etmek için aradığımda her zamanki sevgi ve heyecan dolu sesini duymanın keyfini yaşarken, samimi sohbet sonunda kitabımın (hâlâ) sana ulaşmadığını öğrenince çok üzüldüm ...

18 Ekim’de 19 Ekim Cumartesi günü İTŞKV tarafından koordine edilen Şehircilik Bienali’nde konuğu olacağın etkinliğe gelmene doktorların izin vermediğini

ve “Kentlerle Arkadaşlık” söyleşini çevrimiçi olarak gerçekleştireceğini duyunca, kitabımın sana ulaşip ulaşmadığını sordum. Kitabımın hâlâ ulaşmadığının üstüne bir de “artık senin için kitap okumanın pek mümkün olmadığını” öğrenince yine çok üzüldüm. Bencilce belki ama seninle sohbet etmek vesilesi yaratmayı çok istiyordum Hocam.

19 Ekim günü Çağdaş Sanatlar Merkezi’nde seni ekranda da olsa görmek ve senin anlatışını dinlemek tarif edemeyeceğim kadar farklı ve karışık duygular yaşattı bana. Belki de bizlerle son kez buluştuğunu bilmek, yaşadıklarını yansıtmamaya çalışarak duygu ve düşüncelerini paylaşmana şahit olmak acıttı da sevindirdi de. Yine her zamanki gibi çok farklı bir sunuş yapmayı ve “işte Akın hoca farkı” dedirtmeyi başardın Hocam

O akşam adına bir kitap daha imzalayıp “ileri bildirimlerinden yararlanacağım(ız) dan emin olabilirsiniz Hocam” notu ile yaşadığınız sitenin görevlisine bıraktım. Bu kez, sana ulaşacağından emindim. Eline alıp birkaç sayfa da olsa çevirebildin mi bilemiyorum ama seninle “Aktif Yurttaşların Yolculuk” denemelerimiz hakkında sohbet etmek ve senin bizleri takdir ederken dahasını sorgulatan değerlendirmelerini dinlemek istiyor(d)um Hocam... Solfasol’de yıllardır yazdıklarımı okuduğuna ve beni en iyi anlayanlardan biri olduğuna eminim. Bildiğin gibi ben tüm yazılarımı soru ile bitirmeyi tercih ediyorum. İşte bu yazının sana sorusu Hocam.

“HANGİSİ DOĞRU?”

İnandıklarımız doğrultusunda emek verip belli bir aşamaya gelerek sesimizi birilerine duyurmaya başladığımızda, yol arkadaşlarımızın sayısının arttığını gören “sistem” bizi oyuna davet ederek bir parça rol öneriyor ve kendimizi iki yol karşısında tercih yaparken bulup, bazen topluluğumuz üyeleri ile birlikte genellikle de yalnız düşünmeye başlıyoruz. Olasılıklardan biri; ilk günden bugüne komşularımız ve hemşerilerimiz ile ortaklaştığımız değerler ve ilkeler doğrultusunda yola devam ederek sistemin davetini umursamamak zira bizim ve yol arkadaşlarımızın amacı “değerler ve ilkeler ile mevcut var olan kültürü, sistemi değiştirmek üzere” yola devam etmek. Hepimiz biliyoruz ki; yol uzun ve doğal olarak çok vakit alacak. Zaten mücadeleyi daha anlamlı hale getiren tarafı da

amacımıza ulaşmak yolunda ciddi adımlar atarken değişime, dönüşüme bizlerden sonraki nesillerin mutlaka şahit olacaklarını bilmek, değil mi? Gelenek kalıcı bir şekilde değişmeye başlayıp patikamız da yola dönüşmeye başladığında, yararları daha geniş kesimler tarafından sorgulanmaya, kabul edilmeye ve içselleştirilmeye başlanacak ve siyaset kültürümüzün parçası olacak... Olasılıklardan ikincisi de; o güne kadar oluşturduğumuz etkiyi ve potansiyelimizi fark edenin “davet”ini kabul edip “sistemin parçası olarak” değişimi daha “etkili” bir şekilde yönetebileceğimizi sanmak. Biz bunları düşünürken; asırlardır etkisini arttırarak varlığını sürdürmeyi başarmış olan “sistem” etki alanımızı zaman zaman genişleterek enerjimizi ve potansiyelimizi yönetmeyi dener mi, denemez mi? Topluluk olarak ürettiklerimiz süreç içerisinde evrensel değerlerden uzaklaş(tırıl)arak topluluk üyelerinin tatminleri odaklı devamı sağlanacak ve çalışmalarımızın geleneksel siyasetin parçası olduğu fark edilecek ...

Sence HANGİSİ DOĞRU Hocam?

Şu an gözlerinin irileştiğini ve konuşmaya hazırlandığını görüyor ve heyecanla duymayı bekliyorum Hocam. Elimde kalem ve masadaki kareli not defterim ile ağzından çıkacak her kelimeyi yazmaya hazırız. İki yaklaşım arasındaki farklılıklar ile son aylarda SOLFASOL gündeminde nerdeyse tek başlık olan EŞİT YURTTAŞLIK ve DEMOKRASİ çalışmaları hakkındaki değerlendirmelerini dinlemeyi ne kadar çok ister(d)im bilemezsin Hocam. Aslında beni tanıdığın için, ne kadar istediğimi sen çok iyi bilirsin...

Yaklaşık 35 yıl sonra olmasını dilediğim bir sonraki görüşmemizde yukarıda sözünü ettiklerim dahil sohbe kaldığımız yerden keyifle devam etmek üzere sevgiler Hocam.

Akın Atauz Özel Sayısı

Akın Atauz ile Kesişemeyen Yollarımız

Sinem K. Baş

Ankara'da yaşamak benim için anneannemlerle gittiğim Lunapark Gazinosu'ydu. Bahçelievler'de yaşayan Saliha Teyze'nin konken partilerine gelen o süslü kadınlardı. Cebeci Stadyumu'nun orada, bahçe içinde bir evde yaşayan Şule'lerin şaşı kurt köpeği idi. Emek'te dolmuş beklemenin sabrıydı. Kuğulu'da buluşmaların telaşıydı. Kurtuluş'taki Boncuk Sokak tabelasına selam vermektir. Ayağıma vuran ayakkabıyı elime alıp Tunus Caddesi'nden, Kızılay'a kadar çıplak ayak yürümektir.

Gazetecilik yaparken Tunalı'da kaldırım taşına oturup sohbet ettiğimiz sokak çocukları beni büyüttü. Üniversiteye giderken "hocam" diyenler uyandırdı. Piknik'ten aldığım sosisli sandviçle doyudum. Ulus'ta ayaküstü konuşup şakalaştığımız pavyon çalışanları ile yoğruludum. Dost'ta sayfalar arasından taştan sessizlikte içimdeki susmak bilmeyen çocuğu buldum.

Belki kentin bir rotası vardı ben o rotayı aramadım. Kentin bir soluğu vardı onu duymadım. Sokakların anlatacak hikâyelerini anılarımla sınırladım. Ne zaman o kentin toprağına plastik çiçekler dikildi, refüjleri bile törenlerle açıldı, kaldırımlara çalışmayan saatler yerleştirildi, şehir plastik dinozorlarla çevrildi... İşte o zaman kentin tam ortasındaki karanlık çukuru, o çukurun hızla büyüdüğünü ve Ankara'ya dair iyi olan ne varsa bir vakum gibi içine çekip yok etmeye çalıştığını gördüm. Yine de kentin direndiğini... Kentin insanlarla

direndiğini. Kolektif bilinçle korunduğunu. Kolektif bilincin, bilinçli insanlarla oluştuğunu.

Aynı sokaklarda farklı adımlarla yürümeye başladığımda kaldırım taşlarının arasında açmış civanperçemlerinden duydum Akın Atauz'un ismini. Derin bir nefes aldığım fark ettim, sokak da benimle birlikte veriyor aldığım nefesi. Cebeci'den aşağı yürüyüp Kolej'e doğru giden ayak izleri belirdi hemen önümde. Onları takip etmeye başladım. Hukuk Fakültesi'nin önünde, Sıhhiye'den gelen başka ayak izleriyle birleşti adımlarımız.

" Aynı sokaklarda farklı adımlarla yürümeye başladığımda kaldırım taşlarının arasında açmış civanperçemlerinden duydum Akın Atauz'un ismini. Derin bir nefes aldığım fark ettim, sokak da benimle birlikte veriyor aldığım nefesi. "

Ben ve binlerce görünmeyen insanın ayak izi. Kurtuluş Parkı'nın içinden geçtik. Kolej'e doğru yürümeye devam ederken şehrin her yanından insanlar geldi yanıma: Kendi rotalarını belirleyen, kenti kendilerince derleyen insanlar. El ele tutuştuk. Yürüdüğümüzü görenler arabalarından inip bize katıldı. Arabalar durdukça ağaçlar daha çok yeşillendi.

Gökyüzündeki grilik yerini aydınlığa bıraktı. Bir bisikletli geldi yanıma, "Bunu Akın Abi'ye götürüyorum, çünkü arabaya binmez o, gittiğiniz yere bisikletle gelir," dedi. Biz, görünen ve görünmeyen binlerce insan, kendi adımlarımızı bırakarak geçtik kentin içinden.

Kaldırımların, kaldırım taşlarının arasında olanca direnciyle açan çiçeklerin rehberliği bizi Güvenpark'a çıkarttı. "Burayı zaten biliyorum!" diyemedim, o bildiğim yer sadece içinden koşarak geçtiğim, otobüs duraklarına ya da minibüslere ulaşmaya çalıştığım bir yerdi. Şimdi gördüğüm parktaysa gençler çimenlerin üzerinde dinleniyor, birbirini tanımayan insanlar yan yana oturuyordu. Birisi gitar çalarken yanındaki insanlar onu dinliyor, bir başkası elindeki bir demet güle sıkı sıkıya tutunarak heyecanını gizlemeye çalışıyor, belli ki sevdiğini bekliyordu. İnsanlar birbiriyle selamlaşıyor, bazısı koşarak parkın içinden geçiyor ve bazısı da yanındakine yol soruyordu Parkın ortasında durdum, yere uzandım, kulağıma verdim ve şu üç kelimeyi işittim: "Güvenpark otopark olmadı!"

Ayakizleri silikleşti, Ankara'da hava tam da şarkı söylemeliydi. Bisikleti bıraktım, Akın Hoca alsın diye. Toprağına sevdim kentimin. Rotam benimle birlikteydi, ben kentimin nefesiyle birdim: hem kendi kentimde hem de Akın Atauz'un her yerde adımını bıraktığı Ankara'nın tam içinde.

Akın Atauz: "Yollar yayalar içindir"

Lindanihan

Hangi etkinlik sonrasıydı hatırlayamıyorum. Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde yaptığımız Solfasol Forumlarından biri sonrası desem, değil... Bardacık Kırmızı Fil Atölye'de gazete katlama sonrası desem, değil... Büklüm Sokak'ta bulunan Solfasol 2.El Pazarı sonrası desem, değil...

Hatırladığım tek detay Atatürk Bulvarı üzerinde, hatta Meclis Parkı yakınlarında, Kızılay yönünde Akın ile yürüyor olduğumuz...Her zamanki gibi illüstratörlük kariyerim ve bisiklet ile Ankara sokaklarında yaşadıklarım çerçevesinde yaptığımız sohbet sırasında yürürken bir anda durup "Eh, hadi Linda. Ben de artık karşıya geçeyim" demişti.

Şaşkınlık ve hayretle "Ama çok trafik var. Olmaz. Kimse durup yol vermez, biraz ilerde alt geçit var, lütfen oradan geçin daha güvenli olur." dediğimde "Asla! Yollar otomobiller için değil yayalar içindir, alt geçit ve üst geçitler insanlık dışı uygulamalardır ve kabul edilemez!" demiş, gülümseyip el sallayarak hızlı ve çevik hareketler ile arabaların arasından koşup, senkronize sıçramalar ile bir şekilde orta refüjü de aşarak karşıya geçmişti Akın.

Bu olay sonrası "yollar yayalar içindir" lafı beynime kazındı. Gönüllü olduğum, zaman zaman bunaldığım ama bir şekilde her uzaklaşmak istediğimde içine düştüğüm "yaya, bisikletli ve toplu taşıma" öncelikli ulaşım savunuculuğumda güç bulma sebeplerimden biri oldu bu söz. Hiç konuya bu yönden bakmamıştım ve evet Akın'ın yaptığı tehlikeli ancak bir yandan da çok net bir davranıştı.

2017'de Solfasol için çizimler yapmaya başladığımda tanışmıştık. Belki Solfasol ahalisinin geri kalanı kadar kaliteli zaman geçirememiş olabilirim, ancak mesleki deformasyonum olan insanlar ve eşyalarıyla kurdukları bağ ile kullanım becerilerini inceleme özelliğim sonrası Akın Atauz'un ne kadar özel bir yerde olduğunu söylememe gerek yok sanırım. 0,35 uçlu basmalı kurşun kalemime olan tutkusu ve sadece kendinin okuyabileceği notlar alan, hava soğuduğunda Ankara ayazından etkilenmeden gömlek kazak ile dolaşan, dostlarının ricaları sonrası palto giydirilebilen biriydi Akın.

Yaş farkı gözetmeksizin her zaman özenle, belki bazen fazlaca sorduğu soruların cevapları sayesinde sohbet ettiğim, forumlarda konuşma süresini aştığında gösterdiğim sarı ve kırmızı kartlara hep gülerek karşılık veren, yeri geldiğinde genç tasarımcı&illüstrator olarak güvenip jüri görevini bana devreden ve en önemlisi "Sen yeter ki yaz, gönder, ben editlerim" diyerek üretimime destek olan, sisteme karşı okuyarak ve yazarak dimdik karşı duran bir insan...

Söylenecekler bitmez, Solfasol Gazetesi iyi ki tanıştırmış bizi. Her şey için teşekkürler Akın!

"Asla! Yollar otomobiller için değil yayalar içindir, alt geçit ve üst geçitler insanlık dışı uygulamalardır ve kabul edilemez!"

SOLFASOL

Ankara'nın Gayriresmi Gazetesi

Aralık 2025

123. Sayı

AKIN ATAUZ ÖZEL SAYISI

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Mehmet Onur Yılmaz

Haber Koordinatörü

Deniz Nazlım

Editorler

Alanur Çavlin, Ayşegül Çelik Şahin

Keçi Solfasol Çizimi

Aydan Çelik

Sayfa Düzenleme

Linda Nihan, Mehmet Onur Yılmaz

Yayın İdare Merkezi

Büklüm Sokak No: 44 / 4

06680 Kavaklıdere, Çankaya / Ankara

Tel-Faks 0 (312) 437 76 41

Haber İhbar ve İletişim 0 (536) 956 64 26,

Bilgi-Katılım bilgi@gazetesolfasol.com

Yazı-Haber icerik@gazetesolfasol.com

Abonelik abone@gazetesolfasol.com

Basım Yeri

Elma Teknik Basım ve Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 151/1 Sokak

No:35 Yenimahalle / ANKARA

Telefon: +90 (312) 229 92 65

Fax: +90 (312) 231 67 06

Email: elma@elmateknikbasim.com.tr

Basım Tarihi 18.12.2025

ISSN 1301-8655

Yerel Süreli Yayın

500 adet basılmıştır.

* Bu sayıda, birinci sayfadaki Behiç Ak çizimi dışındaki tüm çizimler Akın Atauz'a ait seyahat defterlerinden alınmıştır. Akın'ın seyahat defterlerine ve tüm yazıları için lütfen akinatauz.com'u ziyaret edin.

Oyun Bittiğinde...

Onur Mat

Akın'la vakit geçirmek, çalışmak, düşünmek, üretmek başkadır

Müthiş birikiminden bir parçayı önüne "gel beraber oynayalım bununla" der gibi bırakır

Özenle damıtmış olsa da fikirlerini, katı değildir

Hamur gibi koyar önüne, birlikte oynar birlikte daha iyi anlarsınız

Oyun bittiğinde birazcık daha iyi bir insan olmuşsundur

